

СПАС ТОДОРОВ, МИЛКО
СТЕФАНОВ
ГЕОРГИ АСПАРУХОВ

chitanka.info

ВСТЪПЛЕНИЕ

Георги Аспарухов — големият футболист, който привличаше хората на стадионите с великолепните си технически изпълнения, с високото си спортно майсторство — вече дълго време не е между нас. И по-точно — от оня юнски ден на 1971 година, когато при автомобилна катастрофа загина в разцвета на своя живот с приятеля, другаря и съотборника си Никола Котков — друга ярка фигура в нашия футбол.

Годините се нижат, но тези, които са се наслаждавали на играта му, няма да го забравят.

Пристъпихме към написването на тези редове с голямо вълнение и... боязън. С вълнение, защото човек наистина не може да го избегне, когато се заеме да пише за футболист като Георги Аспарухов, когото всички ласкаво наричаха Гунди. И с боязън, защото наистина не е лесно да се пише за такава обаятелна личност и голям спортист.

Придържали сме се строго към фактите. Давали сме си сметка, че написаното не трябва да звучи като „едноминутно мълчание“, нито пък да се приема като паметник за Гунди. Още повече, че той беше един обикновен, весел и жизнерадостен момък, който никак, повярвайте ни, никак не обичаше тъжните неща... Скромният ни труд си поставя за задача да разкрие по-всестранно живота на големия футболист, който сме имали. И заедно с това добрият спортист да послужи като пример за подражание, а неговото умение — като основа за изграждане на висок критерий за майсторство, по което да мерим и сега, и в бъдеще класата на тези, които останаха и ще дойдат след Гунди.

Футболът е колективна игра. Но такава, в която най-ярко може да се прояви таланта на отделния изпълнител. Добре го беше казал в една своя статия големият съветски поет Евтушенко: „Футболът се мени като всичко на света, но той живее по законите на изкуството, а не по законите на технологията и във футбола индивидуалният талант е решаващ компонент, макар взет, разбира се, в колективни съчетания

... Нима колективизмът отменя личността...“ И си мислим, че в сегашния период от развитието на родния футбол, за да се избегне „потискащата заплаха на безличието“ (цитатът е пак на Евтушенко, му е нужен може би както никога досега един нов Гунди и още други като него.

Всичко, свързано с живота, поведението и състезателния път на Георги Аспарухов, с основание дава право да виждаме в него събирателен образ на спортиста на днешна, социалистическа България: умен, талантлив, трудолюбив, идейно убеден, всеотдаен, скромнен, физически съвършен атлет, обичан и уважаван, дал всичко, на което е способен, за спортната слава на скъпото отечество.

С такова разбиране пристъпваме към нашия документален разказ.

Авторите

ЕДНО ОБИКНОВЕНО МОМЧЕ...

Онова, което сега е останало от него, е вече само споменът.

Стане ли дума за този наш футболист, непременно ще се намери някой да въздъхне и да разкаже за някой негов гол, за някой финт, за някоя преживелица с високото чернооко момче. Играчите от неговото поколение, които и да са те, завинаги са запазили в паметта си поне една случка, свързана с него — и то такава, която не се забравя цял живот. Ние може би сме по-богати в това отношение. Като журналисти сме съхранили и голям брой архивни материали и много снимки.

Какви ли не моменти са запечатали те! Веднъж ще го видим излетял с цял метър по-високо над скочилите срещу него защитници, друг път ще ни се представи в мигновението на удара, от който е последвал гол. Или ще застане пред нас, вдигнал ръце засмян, щастлив от победата. Стотици и стотици снимки имаме от него.

... Когато в един хубав ден пред треньора Коце Георгиев довеждат един източен малчуган и му казват да изпробва това момче, той решава да го подложи на тест. Не може кой и да е да играе футбол, па дори и в детски отбор! Упражненията са за водене на топка, за удари във вратата, за двигателни способности — за да се реши въпросът, има ли смисъл това момче да учи футбол или не. Бащата на момчето, бай Аспарух Рангелов, стоял настрана и се притеснявал, че изпитът трае толкова дълго. Но накрая треньорът дошъл при него и му казал:

— Какво да го учим! Това дете е роден футболист.

Тези думи може да звучат пресилено. Известно е, че талантът подлежи на развитие, че ролята на труда е огромна, че има своеобразно футболно образование, което трае с години. Но вярно е също, че талантът — тази щедрост на природата — е същевременно и нейна рядка прищявка. Той трябва и навреме да се открие, да се отвори пред него пътят. В това отношение 6-7-годишният Георги беше щастлив.

... Поляната на Редута край София беше дълго време през годината покрита с трева. Здрави и пъргави момчета в махалата —

колкото щеш! Липсваше само топката — това са годините след войната, когато не само кожените топки бяха проблем... В замяна на това в едноетажната схлупена къщурка на семейство Рангелови, където на 4 май 1943 г. се беше родил врецещият ден и нощ Гошко, имаше една баба. И както за всички баби, така и за нея внучето беше целият ѝ свят. Та тя, баба Иванка, умееше, освен всичко останало, да шие и парцалени топки. Тези натъпкани с кълчища, дреб и с какво ли не още кълба поведоха детето към приказния свят на футбола. Майката на Аспарухов, Мария (вече също покойница), по-късно си спомня:

— Всяка вечер, като се върнеше в къщи от поляната, ще се завърти около баба си за нова топка. Все се късаха пустите му парцали, все му ги крадяха. Баба му уж се сърди, ама преди да си легне, пак вземаше губерката с дебелия конец...

Пък и гальовно е било момченцето. Заради тази топка са му прощавали много неща.

... На махленската поляна — тази за времето най-велика спортна забавачница и начално школо — незабелязано започва да се откроява онова футболно умение, което сетне ще се превърне в синоним на висока класа. Впрочем във футболна Бразилия специалистите твърдят, че основното майсторство се придобива веднъж завинаги в детските квартални отбори. И те пишат за своеобразния дриблинг на Гаринча, с който той е удивлявал още на седемгодишна възраст; за тактическия поглед на Пеле, когато е ритал топката в родното си село; на „падащия лист“ на Диди, с който той е бележел голове в мачовете между най-малките. Сега, когато разказваме за детските години на Гунди и когато сме разговаряли с десетки хора, които са го познавали оттогава, сериозно си мислим, че бразилците имат право. Малкият Георги Аспарухов прави впечатление с онова, което футболистите наричат „да бъдеш на ти“ с топката. Изумява с всеотдайността си в играта. И с това, че всичко му се удава. И с една особена важна черта в характера — постоянството.

Тази любов и към футбола идва от сърцето на бащата, който не пропуска нито един случай, за да хване за ръка малчугана и да го настави до себе си на трибуната.

@8

— Водех го на всички мачове още от най-ранната му възраст. Все му сочех техничните играчи, все го карах да се вглежда в „звездите“. И

като се върнеше у дома, с часове се мъчеше в махленската игра да направи нещо от онова, което е видял. Додето не капне от умора, топката не падаше от крака му.

А е имало и какво да гледа и от кого да се учи тогава малкият футболист. На преден план бяха такива великолепни лектори по майсторство като Гацо Панайотов, Ив. Колев, Кр. Янев от ЦДНА, В. Спасов и Г. Кардашев от „Левски“, като Д. Ташков от „Славия“... По-късно, в годините на своята слава Аспарухов никога нямаше да измени отговора на въпроса за неговия кумир в тази детска възраст: „Играта на Гацо Панайотов!“ — отсичаше без колебание той. А Панайотов беше централен нападател...

И затова може би някак странно му бе, че след „приемния изпит“ го поставиха в защитата. Вероятно ръстът му диктуваше това решение на треньорите или пък този отскок и този замах с главата... А него го е теглело напред, не се сдържал, когато зърне пред себе си коридор — втурвал се е като хала, бележел и голове.

— Биеше всички дузпи — казва Михаил Цветков, тогавашен председател на комисията за деца и юноши при дружеството. — И нямаше грешка! С Коце Георгиев виждахме, че по му приляга да е нападател, но тогава с номер девет играеше друго момче — Крум Миланов, — та Гошко трябваше да носи номер пет.

Ах, как му се щеше да бъде най-отпред! Но не споделяше това гласно, не го изразяваше и с поведението си на терена. Всичко му идеше отръки. Играеше със страст и неподправено увлечение, упорито усвояваше онова, което му се покаже в тренировките или което му подсказваше състезанието. Не се искаше кой знае колко труд, за да му се внуши този или онзи финт, тоя или оня прием, тази или онази тактическа задача. Момчето ги усвояваше бързо и точно, сам влагаше нещо от себе си.

Заредиха се тренировки, дойдоха и мачове — истинските, ония с кожената топка, която трябва да направиш послушна. „Левски“ печелеше първенствата на децата, побеждаваше в турнири. На срещите започна да се стича много народ — вече се носеше мълвата за „голямата фигура“ в редиците на най-младите. Така, както няколко години преди това Христо Илиев, Котков, Якимов привличаха с вроденото си дарование зрителите на стадиона ... Тогава в състава бяха още и Бисер Михайлов, Иван Здравков, Георги Соколов,

Александър Манолов. Към тях се присъедини и Янко Кирилов. Аспарухов се открояваше над всички. И зрители, и специалисти с удоволствие следяха неговото развитие, уверени, че се е родил един голям футболист. Хубаво бе, че ръката, която го водеше, беше опитна и грижовна.

Началните стъпки на Гунди във футбола са свързани с имената на вещи педагози като Петко Николков, Михаил Георгиев, Чори Петров... Но преди всичко с името на добрия, всеотдаен в работата с децата и юношите Коце Георгиев, бате Коце. На него всичко можеше да кажеш, всичко да изповядаш, да се довериш изцяло. И голобрадото още момче го питаше за какво ли не, споделяше с този наставник всичко. Само едно задържаше за себе си — мечтата да бъде централен нападател. Нея то разкриваше у дома.

— Не се стърпях един ден — разказва бай Аспарух — и се дигнах, та на „Герена“. Намерих Чори Петров и се помъчих да го убедя, че Гошо не е за централен защитник — много е мек, разчита на техниката, а само с нея врата не се брани... „Нека си играе сега така, да ни помогне! Нямаме друг за централен защитник, а той може всичко...“ Така ми рече Чори тогава.

Треньорът е имал право, защото по-късно юношите на „Левски“ станаха шампиони. На финала срещу софийския „Спартак“ други отбелязаха трите гола, но те нямаше да стигнат за победата, ако пред синята врата не беше високият, самоотвержен и ловък Аспарухов.

Започваше вече стръмнината по спортния му път. Но любовта към футболната топка като всяка детска любов е изменчива. Гунди играе и волейбол, и баскетбол, пръв е в училище по земна гимнастика. И кой знае защо един ден, тъкмо когато футболът вече е „навлязъл“ в кръвта му, той най-неочаквано се вмъква в стаята на треньора по волейбол Димитър Гигов.

„По онова време — разказва сега Гигов — ние набирахме състезатели от училищата. Или аз ги обикалях, или учителите ми довеждаха подходящи за спорта момчета. Аспарухов дойде сам. Стоеше притеснен пред мене, гледаше надолу, към обувките си...

— Кой е другарят Гигов?

Представих му се.

— Имам желание да тренирам волейбол...

От две-три години бях започнал вече да работя с един състав. Но искрено се зарадвах, че такова едно спортно момче, с подчертано силни физически данни иска да дойде при нас. Приех го с удоволствие. Тогава беше практика да изискваме училищния бележник на всеки кандидат и да го приемаме, при условие че няма слаб успех. Аз постъпвах другояче. Не избързвах, изчаках младежът да се позапали край мрежата. Така направих и с Аспарухов. Но мина доста време и той все «забравяше» да ми покаже бележника си. После, когато сам го донесе, разбрах на какво се дължало това закъснение — просто, за да поправи бележките.

Той растеше с всяка тренировка, напредваше с големи крачки. И скоро, само за месец-два, се наложи в основния ни състав. Ала заедно с радостта ме сполетяха и неприятности.

Един ден, беше в края на 1960 година, колегата ми Коце Георгиев нахлу в моя кабинет и ми направи цял скандал, че съм отвлякъл най-добрия му футболист. Стана голяма кавга, подхвърлихме си остри думи.

Реших да запитам Аспарухов, защо бяга от футбола, кое го е отблъснало. И го извиках на разговор.

— Твърдо съм решил да играя волейбол — рече ми той. — Футболът ме привлича все още, но не мога да понасям грубостите.

Това определи и моето поведение. Опасявах се, че ще бъде раздвоен, защото беше явно, че любовта към футбола си е свила гнездо в сърцето му. Казах му да идва при нас 4–5 пъти седмично. Ако има време, може и футбол да играе, но не спазили тези четири часа в седмицата за волейбол — хич и да не се вясва повече.

Беше най-редовен в тренировките. Правеше ми впечатление, че и баскетболната топка му бе много послушна, а при контролните изпитания за оценка на двигателните качества «новакът» надминаваше постиженията на най-добрите — и в тестовите по лека атлетика, и по гимнастика, по всичко...

Мислех си тогава, мисля си и сега. Играл е на воля и това, че му се отдаваше лесно всяка дисциплина, че за кратко време усвояваше тънкостите ѝ, се дължеше на благотворния досег с махленския спорт, който ние пренебрегнахме и сякаш ликвидирахме. Бедата сега, според мене, е тясната основа на ранната специализация на децата.

Въпреки всичко Коце Георгиев продължаваше да разчита на своя възпитаник. Една неделя, не знам как, с някаква хитрина, той го примамил да играе този ден срещу «Славия» — важен мач, решителен за градското първенство на юношите. Не ми стана много приятно, но и аз отидох на старото игрище «Динамо». Тогава «Левски» победи, но не това бе важното — а че Аспарухов игра великолепно! Коце Георгиев гледаше не него, а мене — да види реакцията ми. Нямахме как. Гунди трябваше да изкара целия турнир. И през този сезон действуваше и на двата фронта — на волейболния и на футболния. После беше и поестествено — остана си на зеления терен. Но и не ни забрави съвсем. Идваше на мои тренировки, дори и когато бе вече известен футболист в страната, включваше се в заниманията, в игрите. Мисля, че това много му помагаше за борбата във въздуха, за ударите с глава. С него идваше и Вуцов — и двамата не загубиха от тоя контакт с волейбола.“

По-късно, няколко години след гибелта на големия футболист, доцент Димитър Гигов се върна на този случай и писа във в. „Народна младеж“:

„Убеден бях, че волейболът губи един истински талант. Това беше Георги Аспарухов! А той би могъл да бъде и отличен волейболист, баскетболист, атлет.“

КАТО ДЕТЕ — ЮНОША, КАТО ЮНОША — МЪЖ...

Ранното съзряване на Аспарухов правеше детската и юношеската дреха къса и тясна за него. Още като дете играеше с юношите, а като юноша се нареди и сред мъжете.

Знаете ли какъв момент е този, в който треньорът на батковците те извика и ти казва: „Утре ти си титуляр!“

Така повелително и неочаквано прозвуча гласът на бате Коце, който през пролетта на 1960 година ръководи представителния отбор на дружеството. Така го чува Гунди в този ден — деня преди шампионатния мач със софийския „Локомотив“, на 5 юни 1960 г.

Какво вълнение! И приятно, и страшно... И малко тъжно, защото знаеш, че си на големия предел — там, където свършва волната игра и започва периодът на големия спорт.

Досега само си гледал тия винаги заредени с динамика драматични двубои между най-силните, между големите. Следял си с поглъщащи очи безбройните, изтъкани с тънкост отделни дуели и сблъсъци на колективните замисли. И е особено важно не само да гледаш, а и да виждаш и възприемаш тази драма и борба на волята, на характера, на умениято.

Сега ти влизаш в боя...

Фланелката и гащетата ще прегорят от гладене — не трябва да има каквато и да е гънчица. Обувките са излъскани, бутоните проверени. Уж всичко е както преди, но защо са тия предателски тръпки в краката?

Пред нас е специалната тетрадка, в която статистикът Димитър Пищийски е отбелязал всички участия и голове на Георги Аспарухов. Този мач с „Локомотив“ (Сф) е записан като първия, като дебют в „А“ РФГ. И това ни връща към спомена от тоя ден на стадион „Раковски“, когато съвсем младият още Гунди влезе в игра през второто полувреме. По високоговорителя тогава го обявиха с презимето Рангелов.

И на този мач, и в следващия — с пловдивския „Ботев“ — не изпъкна с нещо особено. Игра веднъж с N6, после с N5. „Левски“ загуби и двете срещи и това особено много загорча на новака.

Едно е при юношите, друго — при мъжете. А той още си беше юноша — тъкмо бе навършил 17 години. С младите продължаваше да преследва втората титла, играеше турнирно ПОЧТИ през ден. Повикаха го и в юношеския национален тим за традиционните международни състезания във Виареджо. Но за малко да не отиде — треньорът Любомир Ангелов (Старото) държеше непреклонно на пълната изрядност. А училищното всекидневие на Гунди не се отличаваше всякога с радостни събития.

По-късно Георги Аспарухов заминава с юношеския национален отбор и за Австрия, на турнира на УЕФА.

...Мачът срещу домакините тече. Българите губят — 0:1... Но три минути преди края се намесва Гунди — някъде почти от центъра на игрището нанася „разстрелващ“ удар и забива като куршум топката в мрежата — 1–1. Публиката в Грац става на крака, забравя, че този, когото аплодира, е вкарал гол във вратата на Австрия. Продължава да ръкопляска и след съдийския сигнал обгражда съблекалнята. На другия ден вестниците пишат: „Родил се е нов Синделар!“, като напомнят за знаменития център-нападател на Вундертима.

— От този мач се убедих — казва сега треньорът Кръстю Чакъров, — че това момче не е за защитник, че не му отива такава роля. Направи ми силно впечатление, че притежава нещо друго, по-особено, нещо, което го няма у другите.

Но убежденията на някои са си убеждения, а фактите продължават да са едни и същи. Все още в отбора на големите Аспарухов не може да си намери място. Разбира се, това не е толкова проста работа. Нали, за да влезе той, някой трябва да излезе. Кой? Този снайперист Йорданов (Кукуша), който успяваше и по това време да вкарва голове, дори на такива отбори като „Сантос“, в който играеше и Пеле? Трябва да разберем сега трудностите, пред които са стояли треньорите, деликатността на момента, с която те като спортисти и хора са били длъжни да се съобразяват.

Ала ето че Гунди, който продължава да играе с юношите, заминава с връстниците си за зоналния турнир във Видин. Като централен нападател той изпква с необикновена сила и у всички

присъстващи специалисти категорично се налага впечатлението за поста, който по право му принадлежи — лидер на атаката. Би казал човек, че всичко е вече решено. Уви, но не е така. В живота, както и на футболния терен нещата винаги са по-сложни, утвърждаването на едно име никога не става изведнъж, като по чудо.

Идва финалът за шампионската титла на юношите. Оказва се, че Кръстьо Чакъров, треньорът на представителния тим на „Левски“, който вече е включил момчето като титуляр, е забранил на Аспарухов да играе в този финал. За себе си е прав човекът — оспорвана битка, играе се на „или-или“, могат да се случат контузии, а първенството на „А“ РФГ е по-важно.

Михаил Георгиев, който тогава води юношеската чета, разказва:

— Съперникът ни „Септември“ не беше кой да е. Играта ни през първото полувреме не вървеше. И няма никога да забравя как през почивката в съблекалнята влезе Гунди. Седна на края на една от пейките — стои и мълчи. Мълчаха и другите. По едно време ме погледна и ми кимна — жест, по който разбрах, че е готов да облече фланелката. И аз кимнах. Съобщих смяната. И за пръв път видях как на човек му треперят ръцете, когато си стяга връзките на обувките. Влезе, без да загрява, нямаше време. И като се появи в отвора на тунелчето под главната трибуна, публиката екна. Само няколко минути ми бяха достатъчни, за да разбера, че нашата игра се променя. Сложи се ред, пасовете станаха точни, нападението все по-често се озоваваше на стрелкови позиции. За да дойде оня момент, в който някой подаде силно ниско летяща топка пред вратата. Гунди излетя като пружина напред и с плонж по тревата я забодя с глава в мрежата. Спечелихме мача, станахме шампиони.

Мишо Георгиев разказва и други неща за младия футболист. И сега например той се чуди как още на оная възраст Аспарухов интуитивно е долавял много от ония тънкости на майсторството, които по-късно бяха достъпни за всички от учебниците по футбол. Сети се как веднъж са разговаряли за дрибъла:

— Стана дума, кога трябва да започне финтът срещу тичащия право насреща защитник. „Зависи — ми рече той. — Ако идва към мене с голяма скорост, трябва да започна финтът отдалеч, а ако се приближава по-бавно, ще трябва да го изчакам и да приложя лъжливото движение отблизо.“ Тези неща бяха вродени у него. Да не

говорим пък с каква изрядност се отнасяше към всичко — обръщаше внимание от малък на дребните неща, на бутоните, на чорапите. Все беше неспокоен, ако нещо не бе в ред с екипа...

Мачовете следват един след друг. Стъпалата се редуват. Кой стръмни, кой не. Някои го приемат като безспорен, други все още пазят резервите си.

СТЪЛБАТА СТАВА ВСЕ ПО-ВИСОКА

В Пловдив бележи и своя първи гол в „А“ РФГ — срещу „Ботев“. Неговият тим печели от това точка. После задълго не прави нищо, за да се отличи отново срещу „Славия“ — два гола, които довеждат до равенство. На един мач добре, на друг нищо особено. Трудно се привиква сред големите. Но присъствието на момчето в редиците на „сините“ се чувства все по-благотворно, изпреварват „Ботев“ с една точка. Вярно е, че ЦДНА е пак първенец и е с цели десет точки повече, но тогава това си беше в реда на нещата, тогава никой още не мислеше да атакува хегемонията на армейския отбор.

И идва денят, когато трябва да влезе в родната казарма. Странно е, но и до днес сред немалко приятели на футбола съществува погрешното убеждение, че големите специалисти в ЦДНА, този водещ наш отбор, не са го харесвали и затова след месец-два, през декември, той се озовава някъде на юг. При една случайна среща обаче на улицата преди известно време ветеранът, заслужилият треньор Крум Милев, човекът, който отгледа най-голямото съзвездие у нас през 50-те години и когото никой не може да подозре във футболно късогледство, ни каза:

— Какво? Не съм прозрял таланта на Гунди, не съм го искал? Има си хас! Та аз тогава бях наказан, че го задържам при нас и не го отправям там, където бе определен по предназначение като войник.

И като помисли пак за миг, беловласият вече човек твърдо отсече:

— И ако искате моето искрено мнение, запомнете: Гунди за мене е най-големият футболист, който сме имали. Него аз съм оценявал много високо. Четирима поставям на най-високия футболен пиедестал у нас — Аспарухов, Якимов, Шаламанов, Пенев.

... Не можем да кажем точно колко е играл с топката в тези южни поделения. Но знаем само, че не е минало много време, когато бай Георги Генов, треньорът на „Ботев“, се е намесил: „При вас там има едно добро футболистче — я ми го преведете в Пловдив.“

И ето го младежа във втората ни столица. Първият му мач с „канарчетата“ е срещу плевенския „Спартак“. Динко Дерменджиев и сега вижда като на екран развоя на събитията тогава:

— Поведохме с 1:0 и загубихме с 1:3. Помня, че при 1:1 Гунди се откъсна напред, излезе сам срещу вратаря на гостите и нанесе удар — хубав, ама... над дирека... Леле как се ядоса бай Георги: „Ще го върна обратно — викаше той след мача в съблекалнята, — така ако я кара, за какво ми е...“ Намеси се бай Стефан Паунов, помощникът му тогава: „Не бързай, той ще бъде един ден сред най-големите — помни какво ти казвам!“

Колебанията продължават и тук. Играта му не всякога върви. Разбира се, да се каже „не върви“ е пресилено, защото Гунди и сега прави голове, и сега ловко и красиво се стрелка между защитниците, и сега атаката с него е остра, както не е била никога преди. Но от него вече искат много, далеч повече от това, което той на този етап може да даде. Независимо че „Ботев“ с този футболист е очевидно по-могъщ, че става челник в шампионата, че печели и купата на Съветската армия!

Така или иначе обаче „репликите му кънтят“ по стадионите така, че го забелязват и се вглеждат в него вече отвсякъде. Забелязват го и за националния тим, за отбора, който ще замине за Чили и ще отстоява спечеленото право да участва на финалите за световната титла. Не е било лесно на Кръстьо Чакъров да убеди на заседанието на БФФ всички, че включването на Аспарухов в екипажа, който ще потегли през океана, ще бъде само от полза. Реакцията е силна, тя е и естествена. Та този момък не е навършил още 19 години.

— Трябваше да се утвърди националният отбор за Чили — връща се назад в спомените си Чакъров. — Представих пред бюрото на федерацията 25 имена. Едно от тях, последното в списъка, бе на Аспарухов. Какви спорове станаха!... „Добре, рекох накрая, нямам ли право като треньор да наложам аз едно име в списъка, да включа свой човек?“ Отстъпиха. Помня, че и „Народен спорт“ организира тогава анкета между специалисти — уместно ли е да се залага на този млад футболист.

За това време, за своята първа среща с този млад футболист в екипа на националните избраници ни разказва сега заслужилият майстор на спорта — Иван Димитров:

„За него вече се говореше много, нашумяло бе името му. «Ботев» бе станал изведнъж друг — самонадеян, дързък, силен. Аз не ходех по другите мачове, използвах свободното си време да чета за изпити. Но вече бях заинтригуван: кой е тоя Гунди?

Веднъж, май че тогава го бяха повикали за пръв път в националния отбор за един контролен мач, видях в съблекалнята едно войниче — височко, стройничко, с ниско остригана коса. Приготвихме се да излизаме — събличане, обличане, масаж. А това момче не излиза от съблекалнята. Взах го за външно лице, запаянко, може би приятел на някой от отбора. Знаете каква нервност съществува в такъв момент и не се стърпях: «Абе кой е този — викам. — Няма ли да се разкара? Ние си имаме работа...» Веднага ме сбутаха: «Мълчи бе, това е Гунди!»

Малко по-късно ми се удаде да разбере наистина какво представлява това момче. «Локомотив» се срещна в София с «Ботев». Помня как в един момент Чико вдигна корнер. Аспарухов скочи над мене (ах, как ме измъчи той във въздуха, където дотогава превъзхождах всички!) и като посрещна топката с глава, шибна я като куршум. Аз за малко да вляза с нея в мрежата — паднах и ахнах. Но от почуда! Съдията помисли, че охкам, защото съм ударен или блъснат, а аз не бях докоснат. Свириха му фаул и го чух как реагира до мене (беше също паднал): «А-а!...» Нищо повече не каза. А голът му си беше гол. Ей така го помня от първия ни сблъсък. Взе ми всички високи топки, надскачаше ме през целия мач. «Разпра» ме! Игра така, сякаш искаше да ми каже: «Е, сега видя ли кой съм?» Но не го каза... После станахме приятели.“ Едва ли някой ще си спомни сега за контролните мачове на националния отбор по време на подготовката му за Чили. По-късно ще дойде времето, когато запаянковците ще ходят на стадиона да гледат дори как Гунди прави първите загrevки след зимния сезон. Треньорите Кръстьо Чакъров и Георги Пачеджиев бяха избрали за база Пловдив. На 3 март 1962 година се игра приятелска среща за проверка с „Динамо“ (Букурещ) — силен отбор, със седем-осем национали. Първото полувреме завършва с един гол в наша вреда. Но във втората част се разиграва като хала тъкмо този новак, чието място още не е сигурно. Аспарухов вкара два гола и за другите три дава последния пас. Публиката ликува! Когато вкарва първия гол, Иван Колев, на върха на славата си по онова време,

изтичва и го прегръща сред възторжените викове на трибуните. След няколко минути, когато младокът подава като по конец една топка, която фалцово извива покрай защитата и попада на крака на Диев и той я изстрелва в мрежата, маститото крило също не удържа чувствата си и сграбчва тънкото момче в могъщите си прегръдки. Това вече бе истинският знак на признанието. Аспарухов е станал равен между равните.

От този момент нататък, както си спомнят всички треньори и футболисти, никой вече не се колебае за номера на фланелката, която Аспарухов трябва да носи. Никой вече не спори, че деветката е негова. Той става лидер на нападението и в „Ботев“, и в националния отбор. Към него са отправени жадните очи на треньорите от „Левски“, нетърпеливо чакащи мига, когато ще завърши военната си служба.

Въпреки това всички го смятат за млад във футбола, не пропускат случая да му подсказват едни или други елементи на висшето майсторство, да го поучават. А и той обича да слуша съвети (както ще го прави до края на живота си), обича да му сочат ония слабости в играта, които само едно опитно око е в състояние да забележи. Интересни моменти от съвместните тренировки в националния отбор по онова време си спомня Димитър Якимов, който играе от лявата му страна. Той разказа веднъж как Христо Илиев (Патрата) се е карал на Аспарухов. „Какво правиш! Като скачаш при корнер да биеш с глава, защо мижиш! Да се отучиш от това. Като скачаш и удриш топката, ще си държиш очите отворени, да гледаш къде я отпращаш! Затова изпускаш сега много голове.“

Самият Гунди по-късно си спомняше за уроците на Патрата. Не само за начина, по който се бие топката с глава. Още повече, че русокосият хитрец, на терена трудно можеше да му го покаже на практика поради по-ниския си ръст. Но от Христо Илиев Аспарухов взе и изключително колегиалното отношение към съиграчите, научи тайните на неуловимия за противника пас, умението да се появява на открита стрелкова позиция точно там, където трябва, и точно в мига, когато е нужно. Като него Гунди можеше да излиза неочаквано зад гърба на защитниците, да стреля без всяка подготовка. С една дума, овладял беше едно от най-силните оръжия за футболната атака — изненадата. Може би и това му помогна да вкара единственият гол, с

който България можеше да се похвали при участието си на световното първенство в Чили.

Постепенно настъпва времето на футболната зрялост, времето, когато състезателят става една от основните фигури в отбора си, когато не може да си позволи резки колебания в спортните си постижения, когато трябва да решава състезание, когато не играе вече за себе си, дори не и за своя отбор, а за целия български спорт. Времето на отговорността.

...Още е в „Ботев“ (Пловдив). Решава мача с ЦСКА, при това в София (2:1), като вкарва и двата гола. Отпраща четири топки във вратата на „Спартак“ (Варна). В поредицата мачове през май 1963 година бележи непрекъснато гол след гол: срещу „Дунав“, „Марек“, „Спартак“ (Пд), „Черно море“.

През това време са и двата негови знаменити мача за европейската купа на купите с румънския „Стяуа“, отбор на северната ни съседка, който дълги години оспорва шампионската титла. „Ботев“ играе много силно — в Пловдив 5:1, в Букурещ 2:3. Пет от головете са дело на Аспарухов — три в първия мач, два във втория. И в останалите два неговата намеса е съществена. „Канарчетата“ прескачат и тази бариера, после отстраняват от пътя си „Шамрок Роувърс“ (Ейре) с две победи — 4:0 и 1:0. Стигат до четвъртфинала и отстъпват там пред мадридския „Атлетико“.

Тогава тези успехи на пловдивските футболисти се приеха като малка сензация. Всички бяха заслужили за победоносния рейд в турнира, но присъствието на Гунди в ятото на канарчетата имаше важно значение.

Така премина военната му служба, така го запомниха и го помнят и до днес запаянковците на „жълто-черните“. Времето изтича и остават броени дни до деня, в който деветката ще получи уволнителния билет и ще трябва да се върне в родното гнездо.

Всеки може да си представи какво означават тези последни дни не за други, а за хилядите почитатели на синия отбор. По всякакви поводи името на Гунди се преплита в бъдещите планове на отбора. То се свързва с надеждата, когато зажаднялата за победи публика ще отива на стадиона, „сигурна“ в крайния успех и просто любопитна да узнае само една малка подробност — с колко гола ще бъде поразен

противникът? Какво да се прави, всички запаянковци по света са едни и същи и рядко някой признава друг резултат освен победния.

Тъкмо в тези напрегнати за запаянковците дни, когато всеки ще се съгласи, че нетърпението им е стигнало до краен предел, идва ред на шампионатния мач „Левски“ — „Ботев“ в София. Това е едно от последните участия на Гунди с фланелката на пловдивския тим. Към стадион „Васил Левски“ се стичат потоци привърженици на сините футболисти, възбудени, че скоро най-добрата деветка няма да бъде съперник, а свой човек. И, разбира се, в егоистичното сърце на запаянковците се прокрадва коварната надеждица, че Гунди няма да оскърби чувствата им. Нали след няколко дни ще бъде в „Левски“! Той едва ли ще играе с пълна сила сега срещу нас, дума да не става, да не е луд!

Мачът започва при благосклонна тишина, неприсъща на левскарската публика. И докато още играта не е навлязла в обичайните си релси, не е придобила истинския си ритъм, бъдещият водач на нападението на „Левски“, сега с фланелката на „Ботев“, се промушва неочаквано между неколцина защитници, финтира един, втори и докато те се усетят какво става, той изстрелва като снаряд една „диагонална“ топка, която раздруска единия дирек, отскача, удря се в другия и се хлъзва в мрежата — 1:0. А тече едва третата минута.

Зрителите онемяват. Малко е да се каже, че са потресени. Те не вярват на очите си. Освен това сърцето на запаянкото се чувствуваше и смъртно обидено. Как е възможно? На нас ли този гол? И от кого? Чуват се дори подсвирквания. Нечии нерви не бяха издържали... Ще добавим и това, че до края на мача Гунди игра с пълни сили като, истински спортист. Разбира се, и „Левски“ отвърна със същите амбиции и спечели мача.

След няколко седмици Аспарухов бе вече в съблекалнята на „Левски“, където отборът се готвеше за поредната си тренировка. В събота той щеше да пътува със своите за Стара Загора.

ОТНОВО СЪС СИННИЯ ЦВЯТ В РОДНОТО ГНЕЗДО

— Бяхме се събрали в един пловдивски ресторант всички отбора на „Ботев“, целият състав заедно с треньорите и водителите. Това беше прощалната вечеря в чест на Гунди, с когото се разделяхме. Беше ни тъжно и шегите, които се опитвахме да пускаме от време на време, никак не вървяха... И у него тъгата бе изписана по лицето. Чувствуваше се и уморен от последните дни, през които се бе разразила истинска „дипломатическа война“ около завръщането му в „Левски“. Дърпаха го и от двете страни, обещаваха му много неща, сваляха му звезди от небето. За миг и той бе проявил колебание — не заради съблазните, а защото бе свикнал с нас, с нашия колектив. Но това бе за кратко. Самият аз добре разбирах, че мястото му е в „Левски“, че той има нужда от своя отбор, а и отборът му имаше нужда от своя голям футболист. Произнесоха се кратки речи, вдигнаха се и тостове. На излизане той се просълзи, приближи се до мене и развълнувано ми рече: „Прощавай, братко, виждаш — няма начин да остана при вас...“ Потупах го по рамото, прегърнах го. И се разделихме.

Така, си спомня Динко Дерменджиев края на „пловдивския период“ в кариерата на Георги Аспарухов. И сега след толкова години образът на Гунди от онова време е жив пред него:

— Той откри нов етап за „Ботев“ и за пловдивския футбол. Талантът му още тогава бликаше и от него черпехме вдъхновение и сила и ние. С него пораснахме и се усъвършенствувахме. Помагаше на всички по време на играта, не беше егоист. Когато скачаше, за да удари топката или за да я свали, винаги се оглеждаше най-напред да види дали има партньор в по-добра позиция. Беше творец на терена — все с нещо ново и точно преценено и измерено ще се прояви. При него центрирането, лъжливото движение, комбинацията, тънкото двойно подаване станаха съкрушителни тактически ходове, съчетани със

съвършено техническо изпълнение. На Гунди лично аз дължа много в състезателния си път!...

Престоят на Аспарухов в „Ботев“ бе и за самия него особено благотворен. Там той възмъжа и се шлифова. Там той се хвана за водещата ръка на треньора Георги Генев, когото винаги после е споменавал с добра дума, с топло чувство на благодарност. Но и „Ботев“, и Пловдив му дължат много. Присъствието му в града на тепетата допринесе за подема на футбола там. Като го гледаха и се учеха от Гунди, пловдивчани добиха самочувствие, поставиха си и повисоки цели. Случайно ли беше, че титлата през 1962/63 бе спечелена от „Спартак“, а вицешампион стана „Ботев“, в чиито редици тогава беше Аспарухов? Че с него „канарчетата“ прегръщаха през 1962 година купата на Съветската армия и бяха финалисти на следващия турнир? Или че Пловдив постепенно се превърна в люлка на дарования, станали по-късно знаменитости в българския отбор — Дерменджиев и Попов от „Тракия“, Бонев от „Локомотив“? Едно малко признание за този принос на великолепната деветка бе купата за най-добрия футболист на Пловдив, която му бе отредена от анкетата на в. „Комсомолска искра“ през 1963 година. Същата тази година, от която започна и новият летопис в спортния живот на Георги Аспарухов.

... Камъкът падна на мястото си. Ако Георги Генев караше Аспарухов да „вършее“ по-назад по конструктивни съображения, в „Левски“ вече се озова като острие на атаката, беше водещата личност, ударната сила в последното настъпателно действие. Никак не му бе леко да си проправя път към вратите през купа от защитници, струпани там като плет от живи тела. А специално към него вниманието беше по-особено — поне двама зорко го охраняваха, неотлъчно го следваха накъдето и да тръгне.

И все пак той бе трудно уловим. Като радар долавяше импулсите в играта и се появяваше там, където тези импулси насочваха топката, още преди тя да е долетяла до адреса. Съприкосновението между нея и нападателя биваше мигновено, но достатъчно ефективно, за да се стрелне тя по най-неочаквана за всички парабола и да се укроти в мрежата.

Така той започна да ниже гол след гол и да блести с хубави изпълнения. „Левски“ се преобрази, набра сила и се изправи с цял ръст. Сякаш и на другите мускулите се наляха. Присъствието на Гунди

се отразяваше все по-благоприятно на всички. Играта на „сините“ се подчини изцяло на онова, което тяхната деветка подсказваше. И всичко в интерпретацията на отбора започна да става все по-завършено, по-модерно, по-красиво. Щастие бе и за Аспарухов, че имаше край себе си такива футболисти като Илиев и Костов, в компанията на които той намери благодатната почва на своето развитие.

И „Левски“ тръгна нагоре. През 1964 година стана втори, а неговият централен нападател се записа в листата на стрелците с 19 попадения. През следващия сезон стъпи и на шампионския пиедестал — за пръв път след цели 12 години!

Ще прескочим тази забележителна отсечка по спортния път на Аспарухов (за нея става дума на друго място в книгата) и ще продължим с 1966 година.

Тя не бе от успешните за него. Дори се заговори и за криза в играта му, след като в седем мача подред не бе успял да отбележи гол. Но това бе годината на първата операция и нападателят, макар и неукрепнал след нея, трябваше да защитава заедно с другите титлата. Не успяха да я задържат, но Гунди все пак направи много, за да остане отборът му втори, за да бъде и той сред челните голмайстори в първенството, остави следи, които и сега не се забравят.

Спомняме си оня първи пролетен дуел със „Славия“ — важен и за двата съперника, очакван с интерес от всички. Как старателно се готвеха и „сините“, и „белите“ за него! Вечерта преди мача бяхме заедно. И го виждахме в домашна среда, сред близки и приятели, някак чужд на това, което става наоколо. Мълчалив, сдържан, притеснен. Нищо не говореше. Попитахме го тихо:

— Страх ли те е за утре?

— Да! Ще бъде много трудно, особено на мене, като имам пред вид, че Шаламанов ще ме пази... А трябва да победим! Не съм спокоен.

И ни показва дланите си — влажни.

— Вижте, потни ми са ръцете. Все такива са, когато ми предстои тежък ден. От притеснение...

Рекохме:

— Притеснението е присъщо на големите артисти. И те така са неспокойни, преди да излязат на сцената. Това е състоянието на творческата възбуда, а не на страха.

Маха с досада ръка — жест, с който винаги посрещаше похвалите. Не обичаше (ама никак) силните изрази. И макар и да не искаше да го признае пред нас или пред себе си, интуитивно той дълбоко преживяваше всяко идващо изпитание, потиснат от товара на отговорността, с която го обременяваха тези десетки хиляди, чакащи утре от него чудеса.

Каза ни, че иска да си ляга. Разбрахме, че трябва да си ходим. А беше едва 21 часа... Не ни беше за пръв път. Знаехме, че е безцеремонен към всекиго, когато става дума за нощния сън.

На другия ден „Левски“ победи „Славия“ с 3:0. Но няма да бъде пресилено, ако се каже, че всъщност победата до голяма степен изкова Гунди. Не само, защото той бе автор и на трите гола, но и за това, че бе основният двигател на отбора, пружината, която се обтягаше по целия фронт на атаката, която той организираше и завършваше едновременно. Сашо Костов и сега разказва как Гунди отпратил топката в 13-ата и 49-ата минута с неотразими изстрели, как майсторски е изпълнил и дузпата. И как в един момент, когато деветката се е готвила да хвърли тъч, той се е зайл с малкия Мишев: — 3:0! Нещо да кажеш?...

А горнобанчанинът задъхано му отвърнал:

— Ама Гунди! Той бие тъчовете, той изпълнява фауловете и дузпите, той вкарва головете. Остава и корнерите да бие и да тича после да посреща топката пред вратата... А вие? Само ходите по него да го целувате след всеки гол.

Не беше особено щастлива за Аспарухов 1967 година. Появяваше се епизодично на терена и отсъствието му отново даде отражение върху класирането на неговия отбор — трето място. Но „Левски“ изкачи друг връх — спечели купата на Съветската армия. С Аспарухов, повикан по спешност от морето за финала със софийския „Спартак“ (3:0), отбелязал единия и съавтор на другите два гола във вратата на незабравимия Георги Найденов. Участието на Гунди в този мач бе коментирано в пресата така: Центърнападателят се появи... изненадващо-за финалния двубой! Приятно бе да го наблюдаваш на диригентския пулт в средата на терена. Оказа се, че има още много сили в мускулите на капитана на отбора, че има още много проникателност в неговия орлов поглед.

Като изразяваше недоволството от слабите игри на другите в „Левски“ през този сезон, треньорът йончо Арсов даваше за пример Гунди: „И на Аспарухов често не подават, но той с тактическия си ход без топката е направил вече голямото, решителното.“

И идва 1968 година — най-щастливата в спортната му кариера след славната за него 1965. Подготовката за новия сезон той започна още през зимата високо в планината. Чувствуваше се отлично и споделяше:

— Добре че не пропуснах този сбор. Когато и да съм участвувал в тази начална фаза на подготовката, в зимните условия, винаги съм имал след това сполучлив сезон .

И как добре започна всичко. Още в проверките през пролетта. След една контролна среща в пресата бе написано: „Аспарухов в добър стил водеше играта от средата на терена до основните зони пред противника, действуваше вдъхновено и с желание, което стимулираше всички останали негови съотборници.

Той беше барометърът на отбора. Следваше успех след успех! и накрая „Левски“ се поздравя с шампионската титла. Дялът на Аспарухов за тая победа бе пак най-голям. Не само с 14-те гола, които отбеляза през сезона...

През есента той игра — може би за пръв път в цялата си кариера — всички 15 срещи без нито едно отсъствие. В този период бе постигнато убедителното 7:2 срещу ЦСКА, в което той вложи и енергия, и сърце, и цялото си умение, записвайки и хет трик като стрелец. Все през тези месеци до края на годината той бе и значима сила на националния отбор с личен принос в победата над Холандия в световните квалификации, със своя великолепен гол на „Уембли“ срещу Англия. В анкетата на „Народен спорт“ за десетте най-добри спортисти Аспарухов получи заслужено признание — седми в листата, единствен представител на футбола в почетната спортна колона на годината!

В началото на 1969 година прочетохме такова интервю с Аспарухов:

— Най-голямата ви радост през 1968?

— Спечелването на титлата от „Левски“, победата над Италия и равният мач с Англия.

— Кой футболист, срещу когото сте играли, най-много ви харесва?

— Айкенбрук — моя пазач срещу Холандия — и Боби Чарлтън.

— Най-големият български успех през годината?

— Второто място на олимпиадата в Мексико.

— Пожелания за Новата 1969 година?

— На себе си — да бъда това, което бях през 1965 година, а на българските футболисти — повече зрялост, самочувствие и участие за трети пореден път на световните финали!

„Левски“ и „Спартак“ се обединиха. Не стигнаха силите за високата цел и шампионската титла бе заслужено спечелена от ЦСКА — със седем точки преднина! В редиците си армейският тим имаше забележителен снайперист, който изпращаше топката в мрежите от всяко положение. Той нанесе поправка и на рекорда който няколко пъти вече подобряваше като стрелец, завършвайки сезона с актив от 36 гола. С това постижение Петър Жеков спечели „Златната обувка“ на вестник „Франс футбол“. Аспарухов остана втори с 22 попадения.

Реваншът бе взет още на следващата година. С една чудесна победна серия „Левски-Спартак“ посрещна края на сезона 1968/1970 год. с шампионската титла и с купата на Съветската армия в ръце. Решаващ за шампионската победа се оказа успехът срещу ЦСКА с 5:2. А за него най-голяма бе заслугата на Аспарухов и Котков (вече рамо до рамо в отбора на „сините“), които показаха плодотворно взаимодействие помежду си. Една година по-късно двамата майстори изчезнаха от нашия живот по най-трагичен начин.

ГОЛ СЛЕД ГОЛ, ВРЪХ СЛЕД ВРЪХ...

Тази 1965 година, годината на неговата слава, започна в подготвителната януарска школа на националния отбор, опънал „шатри“ в Пампорово. На кормилото бе застанал Рудолф Витлачил, с който и „Левски“ трябваше да си проправя път нагоре, към титлата. Но как щеше да стигне до върха, след като на старта през пролетта бе с шест точки след столичния „Локомотив“, шампиона от миналата година. Пред треньора на сините стоеше и друга, по-важна задача — да изведе българския футбол през лабиринтите на квалификациите до финалите на световното първенство в Англия.

Там, в Пампорово, край хижа „Студенец“, младият Аспарухов, който едва навършваше 22 години, ми каза:

— Започвам новата състезателна година с добро настроение. Към какво ще се стремя? Незадоволителната резултатност считам за моя основна слабост досега. Може би, защото психически не се чувствавах достатъчно стабилен. Ще работя за по-бързото обработване и изстрелване на топката. Особено внимание ще отделя на волетата, на ударите отдалече, на мигновеното решение пред вратата на съперника. Трябва, разбира се, да повиша и скоростите на движението си по терена. Сега пробягвам 100 м за 12, сек а съм си поставил за цел да сляза под 12 секунди. В националния отбор трябва да се научим да играем колективно, да се движим без топка. Моя грешка е, че предпочитам да я получа на крак. От крилата бих желал да центрират повече високи топки, за да използвам ръста и отскока си за удари с глава. Беда за мене е, че лесно натрупвам килограми, и затова ще бъда особено внимателен към храната и течностите.

Така виждаше и преценяваше момъкът себе си — самокритично, с мисъл да отстрани дефектите и да достигне възможно най-близо до съвършенството. А имаше основание да бъде доволен и от предшествувания сезон, когато вече записваше името си като голмайстор почти във всеки мач и караше всяка защита най-напред да мисли за него. Ала като човек с изключителна скромност той нито за

миг не би си позволил самодоволство, възгордяване или пренебрежение към другите. Напротив ...

Припомняме си сега оня случай по време на турнето на „Левски“ в Израел, за който ни разказа треньорът Кръстьо Чакъров Срещу „А“ отбора на Израел в Тел Авив сините вече водят с четири гола. И два от тях са от попадения на Гунди. В края на срещата Чакъров решава да направи смяна и изпраща на пистата за загряване Сашо Борисов. В един момент Сашо Костов се приближава към Аспарухов и му казва:

— Трябва да излизаш! Така нареди треньорът — Гунди да сеприбира!...

Аспарухов веднага тръгва към страничната линия и се отправя за съблекалните.

— Виждам аз — разказва Чакъров, — че Аспарухов напуска терена и кипвам за това своеволие. „Кой ти разреши? Къде“ — викам му аз и изтичвам към него. Той гледа изумен: „Нали сте наредили аз да бъда сменен. Сашо Костов ми каза ...“ Веднага разбрах, че е станал наивна жертва на още един „номер“ на този непоправим зевзек Сашо Костов, който в това време се хилеше някъде до тъча близо до нас ... „Веднага се връщай обратно! — заповядах му строго. — Как пък тебе точно ще сменя!“ ... И наистина как ще си позволя такова нещо, след като той до този момент беше хала на терена, преминаваше през израелските защитници, както експресен влак подминава малките гари.

През пролетния дял на шампионата в тая високосна за българския футбол година Аспарухов стартира изключително добре. Още в първите кръгове „Левски“ набра инерция, в пет последователни срещи спечели четири победи и само веднъж завърши наравно. Отбеляза 13 гола и 9 от тях бяха дело на неговия централен нападател. Най-важният дуел бе с „Локомотив“ (София), в който тогава бяха Котков, Сп. Дебърски, Пенев, В. Методиев, Ив. Деянов, Иван Димитров. Стадионът се пукаше от тежестта на претъпканите трибуни, откъдето развълнуваните зрители следяха с особено внимание яростната схватка между двама истински колоса на терена — централния нападател Аспарухов и централния защитник Иван Димитров. И двамата кръстосваха шпагите в най-сложни ситуации, срещаха се по високите етажи в наказателното поле, противопоставяха

си воля на воля, умение на умение, фантазия на фантазия. Само два пъти майсторът на авангарда надделя майстора от тила и... 2:0.

Но това реши всичко — реши победата, реши, както се оказа впоследствие и шампионската титла. Вестниците тогава писаха: „Нападенията на «Левски» не бяха достатъчно ефикасни, но затова пък превъзходният Аспарухов отново изяви голямата си класа и като вкара още в първите 20 минути своите два гола, фактически реши мача...“

По-късно започна онази знаменита серия, с която никой дотогава, никой и досега не е ознаменуваля своя възход и своето присъствие на голямата зелена сцена! „Левски“ прескачаше преградите уверено и никому не се удаваше да блокира неговата деветка, която бележеше гол след гол и сигурно се приближаваше до новия стрелкови рекорд в шампионата. С ЦСКА — 3:0, два от головете вкара Гунди (в пресата: „Над всички се откри Аспарухов — един играч, покоряващ със своята скромност и финес и поразяващ с реализаторските си качества“). За кой ли път той реши изхода на мача и победата на своя отбор, с „Академик“ (Сф) — 4:0 (четири гола на Аспарухов), със Славия — 2:2, след като белите водеха почти до края с 2:0... (в пресата: „Славия“ беше вече победител, но веднъж Давидов изпусна от поглед Аспарухов и ... 2:1, а двадесет секунди преди последния съдийски сигнал Г. Стоянов вдигна топката пред вратата на Симеонов, над всички се извиси пак Аспарухов и я заби в мрежата — 2:2).

В Пловдив срещу „Локомотив“, когато „Левски“ се чувствуваше вече шампион, беше останала само една грижа — Аспарухов да прескочи бариерата на стария рекорд от 26 гола на Диев, до която той беше стигнал преди този последен мач на тракийската столица. Сините не бяха особено затруднени, победата им беше неоспорима, водеха с 2:0. Но радостта не бе пълна — трябваше Гунди да вкара гол. А нищо не излизаше, въпреки че всички топки биваха отправяни към него, че му се създаваха най-благоприятни възможности. Може би прекаленото напрежение пречеше на мерника... И все пак в 85-ата минута Г. Соколов плъзна една топка в коридор, деветката се провря в него и нанесе удар — този път точен! Това бе неговия 27-и рекорден гол. Целият отбор на „Левски“ го захлупи върху тревата. Радостта на всички бе искрена и неизмерима. Поздравления поднасяха и съперниците, овации имаше и откъм трибуните в Пловдив...

Така Георги Аспарухов стана за пръв път шампион, стана и голмайстор, обявен бе и за спортсмен №1 на страната.

След завършването на първенството в „Футбол“ писа:

„Георги Аспарухов се очерта като най-ярката фигура през тази пролет не само в «Левски», но и в нашия футбол. Природата щедро го е надарила с прекрасна физика (висок 186 см, тежък 79 кг) . Природата обаче не дарява майсторство и възпитание. Аспарухов наистина ги притежаваше в пълна мяра, но те бяха култивирани у него чрез пословично трудолюбие и спартански спортен режим. Аспарухов е много нещо за «Левски», но той не принадлежи само на «Левски». Обичат го и го уважават всички. Защото е образец на истински спортист.“

И само на домашна сцена ли той разкри чародейното си футболно майсторство. В турнира на шампионите жребият определи за съперник на сините „Бенфика“ — португалския първенец, който бе вече стъпвал два пъти на европейския връх. „Бенфика“ с Еузебио, със Симоес, с Торес, с Колуна, Жермано, Коста Перейра, Аугусто... Какъв малшанс за един дебютант на голямата арена, какъвто бе в този момент „Левски“.

Спомняте ли си първия дуел на „Терена“? Как ще се забрави оня изключително мощен рейд на синята деветка, която разпиля по пътя си бранителите, остави ги зад себе си и без да се суети, от около 30 м изстреля топката и тя като мълния се вряза в мрежата под напречната гредка на португалската врата! ... „Левски“ не успя да победи, завърши наравно 2:2, но Аспарухов отново даде повод да се изпишат много редове за него.

Онова, с което нашите бяха силни и побеждаваха, остана да бъде поддържано само от Аспарухов. Наистина той беше борбен, волеви, неукротим и направи голям мач! Но можеше ли той да бъде навсякъде и да оправя всичко!

На реванша в Лисабон всеки у нас предвиждаше тежка загуба. Та това е „Бенфика“, той ще бъде сега и домакин! ...

Загуба имаше, но не такава, каквато се очакваше. Това 2:3 даде повод на Аспарухов, автор и на двата гола, да възкликне след мача: „Ех, дяволът не е толкова черен!“ В това се криеше съжалението — и неговото, и на всички от отбора, — че наивно са били подведени от респектиращото име на големия съперник.

За този двубой се писа: Аспарухов привличаше с майсторските си ходове като хипнотизирани защитниците на „Бенфика“. В 75-ата минута той отново се понесе в стремителен слалом напред, премина няколко души и с технически удар постави за втори път Мело в матово положение ...

В такъв стил действуваше нападателят и с националната фланелка, която той облече през тази година осем пъти — все в тежки и отговорни срещи, пет от които бяха за квалификациите за световно първенство. В тези осем мача България спечели шест, завърши наравно един, загуби само един...

Най-ценни бяха победите срещу съперниците, с които водехме спор за визите за Англия. В София най-напред мина по реда си Израел — 4:0. Едно от попаденията беше на Аспарухов, други две — на Котков, четвъртото на защитника Ст. Китов. Забележителен е кадърът на комбинацията и изпълнението на удара, от който русокосият бомбардир с N 10 на фланелката отбеляза третия гол. Ето как е описано това във в. „Народен спорт“.

„Завързва се жива комбинация, която разхвърля израелските защитници, а краят ѝ бе великолепен: напред се понася вихрено с топката Аспарухов и бранителите вкупом го преследват, за да му попречат да стреля, но деветката неочаквано за всички връща в движение с пета коженото кълбо и тичащия като втора вълна Котков, без да се бави, нанася страхотен удар! Гол!“

На дневен ред е и Белгия — 3:0, с два гола на Котков и един на Аспарухов. Каква паметна битка бе тая между нашия централен нападател и неговия пазач от редиците на „червените дяволи“ — стопера Вербиест! Но идва горчивият хап, който разклаща надеждите, че България ще бъде финалист — тежко поражение в Брюксел: 0:5...

Всичко зависи от мача в Тел Авив. Само победа ще съхрани шансовете ни за английската виза, и то ако се преодолее Белгия в третия двубой на неутрален терен. А на сухия израелски терен, под палещите лъчи на нажеженото слънце резултатът до 80-ата минута е 1:1... Аспарухов бе надиграл преди това няколко защитници и бе поднесъл топката като на тепсия на Иван Колев, който не пропусна отличния случай. Но по-късно идва и нещастният автогол в нашата врата. Часовникът безмилостно отброява последните минути, всичко вече изглежда решено — отпадаме от борбата!... И тъкмо в мига на

примириенето друг един не приема резултата за окончателен. Аспарухов! Той поема една топка, само за частица от секундата хвърля орлов поглед към отсрещната мрежа и я пронизва — 2:1 и победа, която води до третия мач с белгийците.

Този дуел, за арена на който бе избран стадионът във Флоренция, бе един апогей — и за Гунди, и за българския футбол. Кой-кого! Така стоеше въпросът. И трябва да признаем, прогнозите не клоняха към нас...

помним дълго това навъсено утро на 29 декември 1965 година и тоя дъжд, който се сипеше до обяд над прочутия град на музеите и изящните изкуства. Малко преди да започне мачът, небето се изчисти, слънцето блесна и стопли изстиналите ни от вълнение и напрежение сърца.

Когато българският отбор излиза на стадион „Комунале“, мнозина продължават да коментират: не е ли авантюра смяната на почти целия тим с нови попълнения? Та от единадесетте, играли в Брюксел, сега само двама са останали в редиците! Събитията обаче ще покажат, че това не е било авантюра, а добре обмислен ход. Гласувано е доверие на най-добрите бойци в нашия футбол!

Какво динамично начало! Атаките се редуват една след друга пред двете врати. Първоначалният натиск на белгийците е бързо преодолян. И на свой ред нашите са в настъпление, мощни, непримирими, дръзки. И ето ги тези бляскави два мига, тези две непосредствено следващи една след друга минути на българския триумф.

Топката е разиграна продължително в наказателното поле на белгийците. Попада у Иван Колев, който незабавно я центрира. Над всички се извисява снажната фигура на Аспарухов и той в свой стил с глава я забива в мрежата — 1:0. Още не е стихнала голямата радост, едва топката е вкарана в игра от центъра и хубав, дълъг пас на Якимов намира нашата деветка. Следва дрибъл и удар! Топката минава край слисания белгийски вратар и спира зад гърба му — 2:0.

„Гол! Гол! Гол!“ — задъхва се от вълнение по микрофона радиокоментаторът Митко Чуков и гласът му отеква из цялата страна, в сърцата на стотици хиляди, които в този момент са пред апаратите в България.

Темпераментните италианци възнаграждават с нестихващи аплодисменти българския отбор. Малкото българи на трибуните ликуват. Ликуват — от радост и гордост — в нашата родина,. Браво, българи! Браво, Аспарухов!

След победата с 2:1 в хотел „Медитеране“ във Флоренция заваляха поздравителни телеграми. В тази на ЦС на БСФС се съобщаваше, че на всички участници в победната битка е присъдено званието „Заслужил майстор на спорта“. Така само три месеца, след като стана „майстор на спорта“, Георги Аспарухов заслужи и най-високото спортно отличие у нас.

Тогава Фабри, треньорът на италианския национален отбор, заяви: „Като най-добър играч в отбора на българите бих посочил Аспарухов. Той владее отлично топката и има поразяващо точен удар!“ А Керучи, изтъкнатият италиански спортен журналист, каза: „Аспарухов надмина всякакви очаквания. Това е играч от голяма класа.“

Сам Гунди обаче скромно подчерта: „Победата е на целия колектив и на никой друг! Какво съм аз без другите?“

Много бяха коментарите, безброй — похвалите. Но най-голямата награда след този паметен и победен двубой бе личната поздравителна телеграма на другаря Тодор Живков към героите от Флоренция:

„Изпращам ви сърдечни поздравления и благодарност за високия дух и мъжествената борба на целия колектив, за достойното представяне на родния спорт!“

Дни след това се провеждаше традиционната анкета за най-добрия спортист на България през годината. Никой не се учуди тогава, че за спортист N1 на страната бе избран единодушно Георги Аспарухов. За първи път (а и за последен — поне досега) на най-високото стъпало у нас застана футболист. През тази година Гунди получи и Народен орден на труда — сребърен, отредено му бе и осмо място в авторитетната анкета на „Франс футбол“ за най-добрите футболисти на континента.

Каква плодотворна и паметна година.

„ТВОРИ, ИЗМИСЛЯЙ, ОПИТВАЙ!“

Талант или трудолюбие — кое е първостепенното, кое определя високата класа! Този въпрос още няма точен отговор, продължава да е дискуссионен. За едни, талантът решава всичко, за други — пролятата пот в труда, за трети — вярната формула се корени в тясното вплитане на двата компонента, в равностойността на съчетанието талант — усилие. Без да се определят пропорциите.

Ако вземем примера на Аспарухов, везните се накланят към последното условие. Той прие футбола и като труд, без който е немислимо да се развие и разцъфти това, което ти е дала природата, колкото и в голямо количество да е то. За него престоят на терена бе огромна работа, изискваща и вдъхновение, и всеотдайност, и мъжество. Изискваше и любов.

Ярките личности се оформят под влиянието на творческата обстановка, която цари на спортното поле. В такава обстановка се раждат „звездите“, чието присъствие сега във футбола е така нужно. Защото опитите да се нивелират футболистите, тенденциите да се заложи бъдещето на играта изключително върху „колектива“, да се поставя ударението само на такива понятия, като увеличено натоварване, усъвършенствуване на физическата подготовка, усилен темп и издръжливост, понякога увреждат изпълнителското майсторство, ако не са съчетани с високата сръчност и творческата интерпретация на отделните силни личности. А над всичко стои първоопределящото условие — голямата любов към футбола. Любов, която се ражда в детското сърце и която остава в него за цял живот. Тази любов не идва сама по себе си, тя трябва да се запали, и най-добре с ярките примери.

С такава любов влезе във футбола Георги Аспарухов — малко закъснял, малко откъснат в ранната си възраст от класните занимания в детско-юношеските школи, но с талант, който изведнъж дръпна завесата пред него и който му позволи бързо да излезе на авансцената.

Като ония високонадарени студенти, на които се разрешава да полагат изпити за две години едновременно.

И все пак в началния период на неговото възмъжаване — всичко е свързано повече с голямото старание в тренировките, с труда на терена, отколкото само със самородния талант. Вече казахме: щастлив бе, че попадна на такъв педагог като Коце Георгиев, сега също покойник. Големият специалист, всеотдаен с грижите си към подрастващите, ловко поведе момчето по големия път. При него Гунди шлифова трайно онова, което сам бе заучавал на поляната край дома или в двора на училището в Слатина: спиране и подаване на топката, удари и финтове, тичане, движение, поглед. Неща, които се усвояват тъкмо в този етап на съзряването, не после, когато се влезе в боя... Малкият Георги възприемаше всичко бързо, точно, с удивителна лекота. И нерядко оставаше на игрището след задължителните занимания, за да общува с топката още един-два часа повече. Понякога и докато падне нощта.

С това трудолюбие той вървеше напред и се усъвършенствуваше. С него бе пословичен и като първа сила сред юношите на „Левски“, и като номер едно на „Левски-Спартак“. Неговият по-сетнешен треньор Йончо Арсов веднъж сподели:

— Пръв идваше на тренировките и последен си отиваше. Такъв беше Гунди. На негово място друг може би щеше да бъде по-небрежен, ще си позволява почивки, ще се големее. Колко ги има такива! Но той нито веднъж не направи това. По свое собствено вътрешно разбиране и убеждение искаше да работи на терена повече, да усъвършенствува всяко движение, да изобрети и усвои нещо ново — във финта, в удара, във всичко. И до днес той си остава за мене недостигнат образец на самодисциплина!

Техниката е силно оръжие на футбола. И кой е този, който съзнателно ще излезе на терена слабо въоръжен? Бедата е в това, че понякога на надарения млад човек е достатъчно и минимално въображение, за да се прояви в един мач и да получи похвали. Особено пък, ако бележи и голове. И става така, че полека-лека той, упоен от хвалебствията, престава да се труди на тренировките, с досада участва в упражненията, става му скучно, неинтересно. В главата му напират мисли: „Защо е всичко това? Да тренират тези, които нямат талант!“... А минават година-две и „звездата“ започва да гасне.

Дарбата не му помага вече, става вреден за отбора и се заседява на резервната скамейка. Обижда се: „Не ме ценят! Ще съжаляват!“ И се пазари с друг клуб ... Приемат го заради шумното му дотогава име, но и там си остава същият — ленив и неполезен. И... изчезва. Колко такива надеждни млади хора блеснаха и после не се видяха.

За Аспарухов нуждата от такъв труд, който хваща за ръка таланта и го повежда напред, бе насъщна. Защото сам по себе си знаеше, че без усилие на тренировъчната площадка — колкото и тежко и безпощадно да е то — природният дар не струва нищо. И понеже от ранна възраст бе възприел дълбоко тази максима, никога по-сетне, в зрелия период на своята състезателна кариера, трудът в „извънработно време“ не му беше бремене. Напротив, и от най-скучните, повтарящи се десетки пъти упражнения той изпитваше радост и удовлетворение. За него доброто настроение в играта или така наречената психическа нагласа, за която сега толкова много се говори и пише и за която се търсят и опитват какви ли не рецепти, идваше от самочувствието, родено и гарантирано от непоклатимото убеждение, че си трениран, както трябва, че си здрав и силен физически. Веднъж, като го запитахме кога се чувства най-добре, той ни каза:

— Когато усетя, че съм влязъл в ритъм, т.е., че в състезание, тренировка, контролна игра или възстановяване всичко протича нормално, в редовен ход. А човек се чувства така, само когато е отлично подготвен...

Или онова негово разбиране, че е в добра спортна форма само по един-единствен признак: когато тича напред и в същото време вижда движението по целия фронт на атаката. Това някои наричат периферно зрение, но то си е чиста проба висока футболна интуиция, вкоренено разбиране за колективност, за движение без топка. И това Аспарухов дължеше на пролятата пот в тренировките, на убеждението, че футболът е и игра, и удоволствие, но и труд, и изисква жертвоготовност, както всяко друго голямо дело в нашия живот.

Така се моделираше изкусният майстор на кръглата топка. И затова той съкрати сроковете към върха, до който стигна още на 22-годишна възраст.

С Гунди бе лесно и на съотборниците му, и на треньорите, колкото и тежки да бяха задачите, поставени в даден мач, турнир или шампионат. Колко пъти Добромир Ташков с въздишка е споделял в

дните, когато бе трениор на „Славия“, и е търпял упреци за пропуснатата титла или купа, за загубена среща. „Дайте и на мене един Гунди и аз ще пожъна такива успехи!“ Колко много завистливи трениорски погледи следяха снажния централен нападател в най-силния негов състезателен период — може би завистливи, но и щастливи, че на терена у нас се е появил такъв футболист.

От него и с него се учеха и другите. Всеки искаше да премери сили с този голям футболист, да покаже и той на какво е способен. И се готвеше най-усърдно за срещата с него. Лесно ли му беше на Аспарухов? Не, и той чакаше напрегнат и творчески притеснен всеки идващ дуел. Често ни е казвал, че нерядко до късно през нощта преди такъв мач е обмислял своето игрово поведение, прехвърлял е през главата си десетки варианти, как да се справи със своя предполагаем пазач в утрешното състезание. И още, че през седмицата понякога часове е тренирал нов тактически ход или ново техническо умение, с което да изненада съперника. И като го приложи с успех, ние му ръкопляскахме и приемахме тази новост като плод, на богатото му въображение, на природната му дарба от която с лекота се раждат творческите илюминации. А всъщност за тяхното усвояване той бе прекарвал часове повече край работната площадка.

Спомняте ли си мача на „Левски“ с „Милан“ за купата на купите през 1967 година? Какво удивление предизвика Аспарухов с оня пряк свободен удар пред линията на наказателното поле, когато изстреля топката с особен фалц над „стената“ за да смени тя мигновено след това посоката на своя полет, да влети силно и коварно в мрежата зад слисания италиански вратар. Ръкопляскаха му тогава и гостите. И се коментираше дълго изпълнението, което в подобен вид бе до този момент патент на армееца Жеков.

— Само че аз — ни обясняваше след срещата стрелецът — имах за цел да дам по-голяма сила на удара заедно с фалца. Бия с десния крак вътрешен прав по външната дясна част на топката. Така се получава въртеливо движение, при което коженото кълбо получава фалц от горе на долу и „стената“ в този случай не представлява сериозна преграда. Засега обучението ми е успешно и вече идва нужният ефект. Но трябва още и още да се усъвършенствува. През тези дни се „съоръжих“ и със специално приспособление — малка вратичка пред голямата врата на височината и разстояние на обикновена

човешка „стена“, към която се прибягва при подобни статични положения.

Тогава разбрахме, че Гунди е усвоявал от дълго време този удар. Оставал е след всяка тренировка за около половин час и се е упражнявал. Нанасял е по топката стотина удара дневно. Не скри, че е наблюдавал продължително Петър Жеков и е копирал някои елементи от неговото изпълнение.

На същия мач с „Милан“ се получи и друга интересна ситуация. Нашият централен нападател се придвижваше по десния фланг, когато пред него се изпречи Шнелингер. Аспарухов опита финт, но вещият защитник постави крак по пътя на топката. В този миг деветката реши да потърси ефикасно противодействие и го намери с нещо, което не бе виждано дотогава в практиката: щипна топката между глезените си и с „трупешки“ скок премина над протегнатия напред крак на германеца. Изненаданият Шнелингер не успя да реагира с друго освен с нарушение — да задържи и спре Аспарухов. За почуда съдията санкционира нашия футболист. Може би се бе ръководил от текста в правилника, който казва, че е забранено да се носи топката. Но той явно сгреши, защото забраната се отнася само до носенето на топката с ръка или с ръце. Впрочем по-късно при подобен случай на мача „Расинг“ — „Юнион“ в Брюксел, белгийската футболно-съдийска колегия се е произнесла категорично: такъв приём, („щипване“ на топката с крака) не е нарушение!

Известният съветски специалист, сега треньор на сборния отбор на СССР, Никита Симонян съветваше футболистите: „Твори, измисляй, опитвай!“ И подчертаваше отликата на този спорт от другите с това, че той най-много от всички не търпи шаблона, с който той губи от красотата и динамиката си, спира развитието си, престава да вълнува...

Аспарухов беше горещ поклонник на този крилат девиз. Той опитваше всичко, търсеше нови елементи на интерпретация, упорито ги изучаваше и тренираше, творчески ги прилагаше после на зеленото поле. Колко пъти сме били свидетели на най-неочаквани негови ходове, които той осъществяваше по свой трудно повторим начин — със замах, с тънко тактическо проникновение, с фино техническо изпълнение. Не винаги това довеждаше до резултат. И той се ядосваше после, но и се амбицираше още повече за успеха на новия маньовър.

Но и така удоволствието бе голямо от красотата на дрибъла, от ловкостта на финта, от остроумието в замисъла.

— Трябва винаги да се измисля нещо различно. Иначе футболът ще доскучае на всички — казваше, когато го закачахме след някой мач: „Пак нов трик!“ ...

И добавяше:

— Понякога сравнявам футбола с морето. Виждал съм хора (а и аз съм правил това) да стоят на брега и с часове да съзерцават разлюляната пред тях площ. И какво гледат — вода! Но гледат и им е интересно. Защото еднообразието е привидно — нито една от вълните, които прииждат непрекъснато, не си схожда със следващата. И цветовете се менят — ту синкаво, ту зелено, ту мораво, понякога и оловносиво. Така е и с футбола — уж едно и също нещо като водната шир, а стоиш на трибуните и гледаш. И ти е толкова приятно! Защото нито едно действие не се повтаря, нито един мач не си прилича с друг.

И той не копираше чуждото, а сам изобретяваше вариации в широка гама, които превръщаха футбола и в атракция.

Във в. „Старт“ бе публикуван материал, който особено добре подчертава тази вродена интуиция към новото, това творческо горене у нашата знаменита деветка.

Ето какво пише изтъкнатият английски треньор Рон Грийнууд:

„В последните години все повече се усъвършенствува един начин на игра с глава в секторите за стрелба. Той бе заимствуван от португалския национален отбор по времето на Еузебио и Торес. Но той не е нов. Всички помним как се роди при възникването на системата «дубъл ве ем» и включването на централен защитник, който пази противниковия център-нападател. Този начин на игра бе доведен до съвършенство от Томи Лаутън (голмайстор на Англия през 1938 и 1939 год., играл и след войната 29 мача за «А» отбора и реализирал 23 гола) заедно със състава на «Нотс каунти».“

...Топката е насочена край отдалечения дирек. Това дезориентира защитниците и вратаря, а освен това топката лети извън сферата, в която е възможна намесата на вратаря. И ето тази „висока глава“, която предварително знае къде ще бъде насочена топката, я „сваля“ някъде около точката на дузпата. Така се създава голова ситуация. Това „пускане“ е особено ефективно, когато топката се изпрати назад, към вклиняващ се партньор. В тези секунди всички,

които са на предна позиция, са блокирани. И когато играещият с глава дава вид, че ще стреля във вратата, а вместо това изведнъж изпраща топката назад, ударът оттам се нанася без всякакви пречки. Сега мнозина считат, че това е изобретение на Торес и Еузебио. Но още преди световното първенство в Англия „Левски“ игра срещу „Бенфика“ за купата на европейските шампиони и във вратата на португалците бе отбелязан гол тъкмо по „системата“ на Лаутън. Още след мача Еузебио твърдеше, че по този начин би могъл да вкара много голове. Явно е, че до първенството в Англия взаимодействието Торес-Еузебио е било упорито тренирано, всичко това безспорно е още едно доказателство за таланта на Аспарухов. Той не е могъл да се поучи от Лаутън, тъй като е бил само на пет години, когато англичанинът престава да играе.

— У него действуваше изострена интуиция, подчинена строго на точно фиксираната тактическа точка. Той даваше винаги тон на нещо, което трябва да се научи и усвои: центриране, лъжливо движение, комбинация, тънко двойно подаване — казва сега Динко Дерменджиев.

И си спомня такъв момент:

— Беше към края на втория двубой с румънския „Стяуа“ в Пловдив от турнира за купата на купите през 1962 година. Аз се намирах на десния фланг, някъде по тъчлинията. По-навътре в полето, на 2–3 метра в нашата половина, беше той. Получи една висока топка, укроти я, поигра си два-три пъти с нея с глава и (кога ме е видял — аз бях зад гърба му) мигновено, пак с глава, ми я прехвърли заднешком (интуиция — страшна!). И аз, както бях набрал скорост, я грабнах и поведох към вратаря — удар и гол! Петият гол — преди това Гунди бе вкарал три, всичките със страхотни удари с глава ... С него беше удоволствие да се играе!...

Само Дерменджиев ли е изпитвал това удоволствие? Сашо Костов посочва друг пример:

— Гунди внесе нещо ново при центрирането пред вратата на противника. Дотогава се знаеше: вдигаш топката с цел тя да се извиси някъде между втория, по-далечния дирек. Обикновено тоя, който скачаше, за да я посреща и изстрелва с глава, я изчакваше по-отзад. Сега той ми внуши и ме задължи винаги при каквито и да е обстоятелства да центрирам пред предната греда. „Моя работа си е какво ще правя ...“ — казваше. А какво правеше? Тръгваше от по-

далечния дирек и като се извисяваше с великолепен отскок, ловко я изпращаше в мрежата с удар встрани и назад. Що голове правехме така години наред! ...

Янко Кирилов пък разказва:

— С него и аз се наредих в един период сред голмайсторите. Беше ни казал: „Мене винаги ще ме пазят двама, а и по трима защитници. Трябва да използваме това така: Ти, Сашо, при тъч или фаул, гледаш към мене и с цялото си поведение ще подсказваш, че ще комбинираш с мене. А ти, Янко, изведнъж, рязко ще тръгваш от дълбочина, за да получиш топката от Сашо!“ Така се получаваше изненада и докато съперниците се усетят, аз се промъквах през „коридор“ и се озовавах сам пред вратарите. Много голове станаха тогава и с този трик. Разбира се, и той остаря — защитниците вече вземаха мерки за противодействие. Но тогава Гунди пък изобретяваше нещо друго.

Едно такова „друго нещо“ виждахме по-късно и във взаимодействието на Аспарухов с по-младия Веселинов.

— Много работи ми е показвал Гунди — споделя сега щурмувакът — на много неща ме е учил. Бяхме се разбрали двамата за един особено ефектен тактически ход. „Където и да се намирам — ми беше казал — ти, щом видиш топката у мене, тръгваш по фланга. Няма да се интересуваш дали ще ти я пусна или не.“ Така и правех. Дори и когато той бе понякога с гръб към мене, аз хуквах по крилото. И винаги — изключенията бяха много малко — когато бягах, виждах топката да излиза пред мене, когато вече бях „изпуснат“ от защитата и сам пред вратаря, не ми оставаше нищо друго, освен да натисна спусъка.

Тази ерудиция на Аспарухов бликаше със сила и в игрите на националния отбор, в паметните големи и победни негови проявления. Тя бе в основата, на футболния му почерк, с който „Левски“, а после и „Левски-Спартак“ жънеха успехи на родна сцена. Попитайте Христо Бонев — той и сега ще ви каже, че при своя дебют на голямата футболна сцена дължи много на топло подадената му ръка от Аспарухов. Попитайте и другите, които идваха след Гунди и се нареждаха на единния фронт до него, и те ще ви разкрият с какво внимание, с каква грижовност той се отнасяше към тях, към тяхното усъвършенстване! И само тези след него ли? Всички, които са били рамо до рамо с този футболист, могат да потвърдят не само какъв

игращ, а и какъв верен и искрен другар беше Аспарухов! И с каква чиста радост отвърщаше на дружбата с дружба, на обичта с обич, на уважението с уважение; как се възхищаваше от играта и личността на Якимов — Митата, с когото бяха станали неразделни, на Дерменджиев, на Шаламанов, на Симеонов, на Пенев, на Жеков, на Христо Илиев. Да не говорим на най-близкия, за Сашо Костов, за Жечев или пък за Котков.

Горещ поклонник и сторонник на нападателното начало в играта, той сподели в едно интервю:

— Налага се сериозен разговор на тази тема в нашия футбол. Надявам се, че треньорите ни ще разберат голямото значение на нападателния стил на игра и ще съдействуват на тази основа за повишаване на общата класа. Не случайно в последно време се възхищаваме от силни атаки на съветски, английски, унгарски, шотландски клубове. Ние разполагаме с редица състезатели, които също могат да играят нападателен футбол. Трябва да подчертая, че на нас футболистите по начало не допадат отбранителните варианти. В немалко мачове някои действуват по един грозен отбранителен начин, оставили напред само един или двама нападатели. Тук вината трябва да се търси преди всичко у треньорите, поставили подобни задачи. „Бетонът“ най-често означава понижено самочувствие, примирение със загубата. Така ние отнемаме красотата на играта, отблъскваме публиката. Създаваната психоза у всички ни за „точка навън“ и „две точки у дома“ е вредна. Срещу нея трябва да поведем безкомпромисна борба. Практиката показва, че само нападателният футбол е най-прогресивната форма. За него обаче се изисква преди всичко отлична физическа подготовка.

Аспарухов разсъждаваше така и когато не бе вече здрав, когато травмите упорито ерозираха неговата физика и психика. Но и тогава той си оставаше водеща личност — вече не като „таран“, а като диспечер от по-задна позиция, откъдето пак с присъщия си финес и майсторство, с характерното за него проникновение в ходовете на играта моделираше атаките извеждаше на ударни позиции другите, сам не пропускаше случая да се включи в настъплението и да го завърши с изстрел. Неговото обаяние и сега имаше голяма сила — хилядите продължаваха да скандират името му по трибуните, стотици все си го

следваха от съблекалнята до паркирания край стадиона малък „Фолксваген“. А в такива моменти той с тъга ни казваше:

— Сигурен съм, че същите тези, които сега викат „Осанна!“, утре, когато по една или друга причина (така или иначе аз не съм автомат) започна да греша и да пропускам голове, ще ме освиркат. Има толкова примери в това отношение...

Даваше си сметка за съдбата на „звездата“, след като блясъкът ѝ започне да отслабва. Но прав ли беше за себе си? Трагичната и преждевременна житейска развръзка не допусна такава проверка.

С НАЦИОНАЛНИЯ ГЕРБ НА ФЛАНЕЛКАТА

На път за Чили националният ни отбор спира във Виена. Уговорена е приятелска среща с Австрия. На 6 май 1962 година на стадиона в „Пратера“ единадесетте с герба на НРБ излизат в редица, предвождани от своя капитан Ракаров. След него, както е прието, е вратарят Найденов, зад когото се извисява с ръста си младоликият дебютант с N9 на гърба на фланелката. Така Георги Аспарухов встъпва на голямата сцена — току-що навършил своите 19 години. Спомняме си като очевидци как нещастно се развива за нас този мач — груба грешка на защитата, сетне автогол и загуба с 0:2 ... Но един от българите получи висока оценка за оня момент, когато успешно финтира двама австрийски бранители и триково отправи топката към мрежата. Само шансът помогна на домакините — кожената топка докосна гредата, но от външната ѝ страна, и отскочи в аут. Публиката дълго аплодира това изпълнение на нашия централен нападател, а австрийските журналисти припомниха на другия ден, това снажно момче е същото, което преди две години като юноша обра оваците на мача в Грац.

Не е възможно да се опишат всичките тия 50 срещи, в които Аспарухов е защищал спортната чест на нашата социалистическа родина, да се възстановят кадрите от десетки и десетки чудесни изпълнения, мигове, в които е отбелязал своите 19 гола. Но не може да избегнем изкушението да върнем камерата назад и да проследим с удоволствие най-яркото в проявите му с националния герб на фланелката.

...1962 година 7 ноември. Мач за европейско първенство с Португалия в София. Играта не се развива благоприятно за нас вече 48-та минута, а съперникът води с 1:0 с попадение на тъмнокожия Еузебио — футболната перла от Мозамбик. И ето че Аспарухов изведнъж — променя хода на събитията и само за 7 минути — в 65-ата и 72-та минута бележи два гола. На българите сякаш са поникнали криле! Диев забожда още веднъж топката в мрежата на Коста Перейра

— 3:1 за България! Ето как е описан вторият гол на 19-годишния тогава Аспарухов: „Той пое една топка с гърди на линията на наказателното поле и докато вършеше това, хвърли бързо поглед към вратата, където Коста Перейра бе готов да стартира към него. Реакцията на Аспарухов бе мълниеносна — без да пуска топката на земята, той с мек, но точен удар я изпрати точно под гредата. Наложиха се трети мач на неутрален терен. За арена бе избран олимпийският стадион в Рим. Като сега си спомняме как зъзнехме в оня мразовит 23 януари 1963 година на трибуните. Много пот проляха тогава нашите момчета, за да нарушат равновесието в своя полза, за да поставят на колене такива опитни и отлични футболисти, каквито бяха тогава португалците — повечето от хората на «Бенфика», която два пъти преди това бе печелила европейската клубна титла. И триумфът не ни убягна: четири минути преди края Диев шутира силно. Перейра изпусна топката и пружинира отново към нея. Но Аспарухов бе пръв на «местопроизшествието» с лек удар я плъзна покрай тялото на вратаря в мрежата зад него.

Централният нападател от мач на мач израстваше не само като стрелец, но и като ловък диспечер, действащ вече на по-голям район, еднакво деен и при строежа на атаките, и при техния завършек. Ще останат завинаги като образци неговите игри и головете с Белгия през 1965, с Швеция — 1967, когато викингите от север бяха сломени с 3:0 и Тодор Байкушев писа тогава: «Аспарухов бе най-дейният български нападател. Той най-често участвуваше в крайната фаза на атаката (24 пъти), отправи най-много удари (8), бе вещ организатор с разнообразни подавания и трикове, с разумно движение по фронта на нападението, автор бе и на красив гол!»

Ще се помни за цял живот и участието му в двубоите с Италия, победена в София с 3:2 на четвъртфинала за първенството на континента с оня отскок с цял ръст над пазача му Берчелино) пред снажния Албертози, и удара с глава, разтърсил гредата, от което последва и мигновено то точно попадение на Дерменджиев. Записали сме в бележника си думите, които сподели пред нас треньорът на «адзурите» Ф. Валкареджи след втория мач в Неапол, спечелен от италианците с 2:0: «Мислех, че жребият, който ни изпрати България на четвъртфиналите, е един щастлив шанс за нас. Но сега разбрах, че с

някои други отбори щяхме да си спестим много от тревогите и вълненията, които преживяхме в тези 14 априлски дни...»

Тогава Аспарухов не блесна с голове, но фактът, че Гуарнери, който почти бе забравен в Италия като национал, получи най-висока оценка, подсказва за голямото, което той извърши като пазач на опасния български централен нападател. Спомняме си какви реплики си размениха Аспарухов и Шаламанов вечерта след двубоя по време на разходка по улиците на Неапол...

— На тоя Гуарнери — рече Гунди — му осигурих място още две години най-малко в националния тим...

— Аз пък — отвърна му Шами — направих от Прати национален герой (имаше пред вид, че като ляво крило Прати вкара важни голове и в София, и в Неапол)...

Така в дух на самокритика се отнесоха и двамата майстори към участието си в тези паметни изпитания.

Трудно е да се градираат по ефект всички ония срещи или голове, с които Аспарухов бележеше в своя растеж и възхода на родния футбол. Едни свързват името му с успехите в шампионата на континента, други — с първенството на планетата. Всеки един от тях имаше своя стойност и свое значение. Но като изпълнение не може да не поставим на първо място онази атракция на «Уембли» на 11 декември 1968 година, когато България завърши със световния шампион у дома му 1:1. Дълго световният спортен печат коментираше знаменития рейд на нашата деветка от центъра на игрището до място, където се опита да го посрещне и спре вратарят Уест. Никой не успя тогава да предотврати неизбежното — нито Уест, нито преди това Б. Чарлтън, Б. Моор, Нютън. Димитър Якимов описа епизода така:

«Подадох му при една контраатака в коридор, той влезе в него, пое топката, направи великолепно финтове — наляво, надясно — и натръшка защитниците по земята. Излезе на открито срещу вратаря, ловко го излъга с тяло и като по учебник извърши последното — с невероятен фалц и парабол намуши топката в мрежата!»

На екрана операторите от английската телевизия повториха шест пъти тази «операция». А в пресата на другия ден прочетохме: «Само големият талант на Аспарухов сътвори този гол, който може да влезе в учебник като изключително майсторство, техническо и тактическо

изпълнение, да влезе в галерията на най-хубавото, което е демонстрирано на „Уембли“ в цялата му досегашна история.»

Може би на всеки ще направи впечатление, като се вгледа в стажа на Аспарухов с националната фланелка, че са налице дълги интервали на отсъствие. Така беше, защото той не винаги бе здрав и боеспособен в някои периоди с тежки контузии. Така, докато през 1963 година участва и в шестте мача на нашия сборен тим, през 1966 не играе срещу Югославия и в европейската квалификация с Норвегия. Влиза в строя през март на следващата година за мача срещу ФРГ в Ханوفر и сетне чак през ноември срещу Швеция в София. През 1968 година лекува травма и не играе срещу Турция, а през 1969 отсъства от мача с Полша във Варшава. Взе участие (не съвсем възстановен) на финалите в Мексико и след това до края на своя живот не можа да облече фланелката с държавния герб. Последният му мач с нея бе на 11 юни 1970 година в мексиканския град Леон срещу Мароко за световно първенство.

По повод на честото отсъствие понякога някои си позволяваха да го укоряват. Навремето им даде отпор самият треньор на «Левски» Йончо Арсов. При едно ново принудително прекъсване на състезателната дейност на Аспарухов през 1967 година той заяви в печата: «За жалост, намират се „доброжелатели“, които ехидничко подмятат нелепости — че манкирал, че симулирал — и какво ли не още... Това е отвратително! Аспарухов е честен спортист, обича до болка футбола и сега изживява болезнено временната раздяла с него. Виждал съм го да плаче от болка в съблекалнята през почивката, но пак е излизал на терена. Прочитал съм мъката в очите му, когато е трябвало да присъства на стадиона само като зрител.»

А ето какво беше казал през същия период и д-р Стефан Божков — тогава треньор на националния отбор:

— Аспарухов не е добре. Той сам дойде в понеделник при мене и ме помоли да бъде освободен от отбора. Аз съм лекар и съм наясно по неговото заболяване — Гунди трябва да се лекува! Сега съм изправен пред затруднение: той е авторитетна фигура в националния отбор и аз градах концепциите си за важните мачове с Швеция и Норвегия с оглед на неговото участие. Предпочитам обратното пред риска да увредим още повече състоянието на този талантлив наш футболист. Считам, че при лечението с него се е злоупотребявало. Нямаше да се стигне до

това, ако имаше по-голяма съгласуваност между лекарите и треньорите!

Георги Аспарухов участва последователно във финалите на три световни първенства. В Чили беше още много млад и незрял, едва един месец преди това бе дебютирал в националния отбор, за да може да остави по-трайни следи. Всъщност той игра там само един мач — срещу Унгария — и отбеляза единствения гол за България. На шампионата в Англия пак замина след продължително лечение и недостатъчно трениран. Все пак отново единственият гол в нашия актив и там бе негово дело. В Мексико пристигна с оная объркана подготовка на целия отбор, която доведе и до добре известното на всички ни фиаско.

Всеки мач на Аспарухов в националния тим, и въобще зад границата, беше за него не само висше патриотично задължение, а и едно преживяване, което той дълго задържаше в сърцето си. Макар и кратки по време, престойте му в далечните и чужди страни, допира с тяхната култура, контактите с хората винаги го впечатляваха и подбуждаха към живи разкази за видяното и преживяното. Понякога повече за бита и живота в посещения град или страна, отколкото за двубоите на терена. Защото за него състезанието беше работа, която трябва да свършиш и си длъжен да свършиш. И по резултатите, които и така са известни, всеки ще отсъди какво си сторил. Другото — досегът с нови хора, запознаването с тях, с техния бит, с техните възжелания — то е лично достойние, което говори за силно развитото обществено чувство, за любознателност.

Как хубаво и увлекателно разказа веднъж в печата впечатленията си от турнето на националния ни тим в Бразилия през зимата на 1969 година:

«... Краткият престой на летището в Рим усили нетърпението ни. Но когато мощната 160-местна машина на аржентинската авиокомпания, която ни бе приела на борда си от Франкфурт, се стрелна по курс Запад и след по-малко от час под нас се разстла океанът, напрежението „разхлаби връзките си“. Беше уютно, топло и свежо. Удобните кресла ни предлагаха мечтания покой. А не след дълго и на монтирания пред нас киноекран започна прожекцията на интересен приключенски филм. Предвкусахме приятни часове... Уви, умората, която бе насъбрана на „Уембли“, на мача в Есен, от това

прелитане от страна в страна, се оказа по-силна. Не бе изминал и един час и всички потънахме в дълбок сън.

Събудихме се малко преди да се покажат контурите на материка. Бяхме летели и... спали 12 часа... Скоро закръжихме над Рио де Жанейро. На летището ни посрещна официална група, която прояви много внимание и сърдечност към нас. Бяхме тръгнали от Рим по обяд, в Рио кацнахме след 12 часа и половина... пак на обяд. Времето ни бе изпреварило... При слизането от самолета ни блъсна убийствена горещина и телата ни изведнъж плувнаха в пот. Посрещачите бяха по ризи, имаше и хора по къси гащета, боси (термометърът сочеше 37 градуса). А ние — с пуловери и костюми, с балтони, дори някои с кожуси (непозната дреха тук). Ужас! Разсъблякохме се с войнишка бързина, хукнахме към огромния подвижен вентилатор в чакалнята и изложихме на течението запотените си тела. Беше много комично да гледаш отстрани — скупчени един до друг, търсехме фронтално ефекта от вентилатора и следвахме вкупом движението му — ха наляво, ха надясно!

Луксозен автобус ни преведе през центъра на Рио за вътрешното летище, от което щяхме да излетим за Куритиба. Адско движение на коли, улици, оградени от 35-40-етажни здания, приличаха на тунели. Зърнахме и безкрайните плажове, натъпкани с човешки тела». И си представихме снега, който оставихме в родината, децата ни, които в този момент препускат с шейните.

Куритиба. Обичайното сърдечно посрещане. Но имаше и непредвиден сюрприз. Едва слезли от самолета, ние бяхме заобиколени от голяма група бразилци, които ни прегръщаха и тупаха по раменете и ни приветстваха на ... български. Оказа се, че това са българи. Всички плачеха от радост — възрастни хора, напуснали родината си преди 40 и 50 години, но не забравили българския си произход и майчиния си език. Бяха довели внуци и правнуци (да видят българи), които едва сричаха нашата азбука... Тия мили хора бяха наши постоянни спътници по време на престоя ни в Куритиба. Те бяха, които ни подкрепяха от трибуните и в двата мача. Настояваха да им разказваме за България, даваха адресите си, за да им изпратим «Под игото», книгите на Димитър Талев, и питаха какво искаме в замяна. Жеков се пошегува: «Пушки!» («Гръмнахме се», когато на другия ден в

хотела някои от тези далечни наши сънародници донесоха «обещаното»).

Беше вече късен следобед, ала жегата не стихваше и си «показахме носа» само за тренировката, назначена за 18 часа на градския стадион.

Прибрахме се да спим — не, да лежим. Сън не идваше. Беше тежко, задушно. Нощта бе цяло мъчение...

Първият ни мач бе на другия ден в 16 часа, в най-голямата жегата (термометърът показваше 34 градуса). Знае се резултатът 4:4. Първото полувреме бе изцяло наше. Водехме с 3:1. През втората част необяснимо у всички изведнъж настъпи отпадане. Просто краката отказваха да се подчиняват. Веселинов получи колапс, а и всички други бяхме в нещо като «полуколапс». «Атлетико» бе много техничен отбор, коректен, фин. Играчите му използват отличната си техника, типичното за южноамериканците жонгльорство. Нападателяте му са просто виртуозни техници — артисти, влюбени в топката, във финта, в комбинациите. Използват много двойното подаване, което правят с голяма лекота, избягват дългите пасове — предпочитат късите. Като направят двойната комбинация, захождат много умело; с безупречна техника са в отбраната, не играят плътно. С изнасянето на топката напред се включват по 5–6, а и по 7 души.

Паузата до втория мач използвахме за запознаване с града. Бяхме поканени на голямата национална животновъдна изложба, посетихме зоопарка, в който видяхме просто фантастични екземпляри от дивата латиноамериканска фауна.

За разлика от първия съперник, който ни разкри най-хубавите черти на бразилския футбол, вторият ни противник «Куритиба» се оказа на другия полюс. Неговите играчи симулираха, ритаха без топка, инсценираха скандали. С това настроиха и публиката, която крещеше, хвърляше към терена портокали. Гола отбелязаха от фаул с рикошет на топката в гредата. Толкова груби футболисти не бяхме виждали до тоя момент.

Затрудненията бяха големи. Най-напред — жаждата. Трябваше да избягваме водата, за да не се изцежда излишна пот от нас, и се ограничихме с чаша вода, кисело мляко и плодове. Иначе кухнята си схождаше с нашата — на трапезата ни имаше и дини, и праскови, и грозде... Второ — безсънието! А все на сън ни караше... Всички се

оплаквах, че се «въртят» в леглата и до 2 — 3 часа през нощта не могат да заспят. Трето — жегата. Въздух сякаш не достигаше. По време на играта се задушаваше. Само един лек, едва забележим ветреца полъхваше. Но ние го усещашме и това ни даваше известен кураж, че няма да се умира. Терените са твърди, сухи, със спластена трева а и бутоните на обувките ни, колкото и да бяха къси, пак се набиваха.

Изпращането също бе много мило. Дадохме ни прощална вечеря (нещо, което за пръв път се практикуваше там). И времето, макар и твърде късно, се смили над нас. Преди да се качим на самолета за обратен полет, изля се истински тропически дъжд, какъвто сме виждали на филмите за джунглата. Порой от вода се изсипваше над Парана, сякаш небето бе катурнало казана с всичките си запаси...“

Така живо и образно умееше да разказва Гунди, да предава своите впечатления от многобройните си пътувания в чужбина. Периферното зрение, за което той говореше като за най-съществен белег на високата футболна класа, му помагаше и извън зеления терен, разпростираше се и в другите сфери на живота, към които той проявяваше жив интерес, който наблюдаваше с очите на любознателния и постоянно обогатяващ своята култура и житейски кръгозор човек.

Как добре и точно умееше той да прецени всяка обстановка, да долови всяко настроение, да постави на везните съперника с неговите силни и слаби страни! Та Аспарухов още с този свой разказ сякаш подсказва онова, което се случи по-късно, на финалите през горещото лято в Мексико. Предвиди със своята интуиция усложненията, пренебрегнати във важния момент от някои научни работници, от някои лекари или треньори. Задухът, умората изцеждаха силите, подкосяваха краката. И злополуката се оказа неизбежна.

Когато се завърна от страната на ацтеките, нападателят не криеше разочарованието си, но не избягна и самоупрека. Тогава той заяви в анкетата, която се проведе в печата: „Ние, вместо да се равняваме с първите футболни сили в света, все изпадаме в ролята на догонващи. И все стигаме късно там, където другите вече отсъствуват и са отишли много по-напред. На нас ни е нужна своя, българска школа, съобразена с характерните качества на българите. А не да копираме сляпо чуждия опит!...“

Имаше тогава пред вид кратките мигове в летописите на нашия социалистически футбол, когато тъкмо тези качества биваха извеждани на преден план и България жънеше успехи, респектиреше с дух, мощ и воля всеки съперник независимо от славата му на световната сцена, независимо от реномето на неговото име. Качества, които се превръщаха в поразяващи оръжия.

Кой не скланяше глава на стадион „Васил Левски“ в годините на онова златно поколение, което остави и златната диря в историята на нашия футбол! Поколение не само на таланти, на патриоти, готови да дадат всичко, на което са способни, за да защитят спортната чест на родината, да изковат победата. Колко много са примерите! И сега, когато връщаме лентата на спомените назад, пред нас оживяват вълнуващи мигове, неповторими с величието на духа, със заряда на спортната амбиция, с непримиримостта към всяко друго решение освен едно — победното! И името на Аспарухов ще бъде най-тясно свързано с тия подвизи на единадесеторката, в която блестяха имената и на Якимов, Дерменджиев, Пенев, Гаганелов, Ив. Димитров, Шаламанов, Котков, Симеонов, Попов, Бонев, Жечев...

...26 ноември. 1967 година. Мач от квалификациите за европейско първенство. С Португалия — трета сила в света от финалите в Англия. Няма друга алтернатива — само победата ще изведе България най напред!... Стадион „Васил Левски“ — 70 000 зрители натъпкани трибуни, които бушуваха в очакване. И още милиони се бяха заковали пред домашните телевизори.

До двубоя остава още час, а единадесетте бойци с герба на републиката вече живеят с него. Впрочем мислите им много отдавна са насочени към тази схватка, но сега е друго — сега е „кой-кого?“ И затова лицата им са така бледи, нервите толкова опънати. На масата за масажа се редуват един след друг всички. Масажистът върши своята работа. И е тихо така, че се чува тънкото триене на пръстите му по стегнатите и втвърдени от напрежение мускули.

Отвън изкънтя свирката на съдията, който прикани отборите, напомни им, че е вече време. Трудно се забравя такъв миг... Д-р Стефан Божков, треньорът, и той с обезкървено лице, отвори вратата, която прекрачиха мълчаливи и напрегнати единадесетте мъже. Тупна последния по гърба и рече. „Хайде, момчета!“

Най-напред чухме чаткането на бутоните по циментовия коридор. Това беше особен звук. Трудно можем да го предадем с думи. В него имаше някакъв характерен ритъм, някаква необичайна твърдост, острота и сила. Сякаш от тези чаткания на бутоните се оформяше мелодията на увереността, на бойността, на съзнанието, че се отива на решителен бой. Всички бяха съсредоточени. Никой не поглеждаше встрани. Предстоеше им да дадат всичко, да покажат онова, на което са способни. да победят!

Навън стадионът трещеше, развяваха се флаговете с познатите и любими три цвята. И когато в отвора на тунелчето се появиха тия мълчаливи бойци, експлозията на многохилядния призивен глас на трибуните избухна. Сякаш небето се сригваше над тоя врящ от страсти и копнеж котел...

Сега, когато се пренасяме мислено към тази неповторима батална сцена, още веднъж изпитваме тръпките, които и тогава полазиха по нас — тръпки на патриотично вълнение, на твърда вяра, на голяма сила!

И боят започна.

Ето епизоди от разказа за този знаменит мач, поместени във в. „Народен спорт“. „... Противникът бе не само изненадан, той направо се обърка. Явно беше, че няма да издържи... Ето Бонев нахлу в наказателното поле и би в долния ъгъл. Веднага след това се вдигна страшна бъркотия пред вратата на Америко и той трябваше с голям риск да спасява удара на Котков. После видяхме нашият русокос нападател да изпълнява пряк свободен удар. Топката завари неподготвена цялата португалска защита, а на устремилия се напред Жечев, не достигнаха сантиметри, за да я натика в мрежата. С възхищение бе посрещната солова акция на Аспарухов, който финтово се освободи от един, от втори, от трети пазач, излезе сам, малко встрани, срещу вратата. Нападателят не би в по-близкия ъгъл, което бе и по-лесно, а се прицели към по-далечния — с фалц, ловко и коварно. Голът изглеждаше неизбежен. Уви! Коженото кълбо се чукна от гредата и отскочи в аут. Нищо не излезе, но изпълнението бе великолепно.“

След почивката нашите футболисти заиграха още по-съсредоточено, настойчиво, вихрено, с бърза смяна на местата. Сега халфовете се изнесоха напред, поемаха отбитата от португалската

защита топка и отново я пуснаха в ход към Америко. По фланговете изкачаха на свободни полета Аспарухов, Котков, Дерменджиев, Бонев. Противникът — омаломощен и дезорганизиран — рухва в 63 минута. Всичко се разви като на филм. Аспарухов предприема индивидуална акция от средата на терена, промъква се отляво с майсторски дрибъл и центрира над главите на португалските защитници. Ще спрем лентата за момент, за да предадем думите на Котков: „Пасът беше предназначен за мене. Но аз бях блокиран. С цялото си същество обаче почувствувах, че на десния фланг е останал свободен Чико. Леко се наведох, топката мина над главата ми и отиде към него...“ Продължението на епизода описва след това самият Дерменджиев: „За такова положение можеш само да мечтаеш! Гунди тръгна напред и разбрах, че трябва да заема позиция. После си подложих крака и за частици от секундата изпреварих Америко, който леко закачи с ръка топката, но тя отиде в мрежата!“

1:0. България бе вече четвъртфиналист!

СЛАВАТА НЕ ГО ИЗМЕНИ

В днешни дни славата съпровожда именитите спортисти, понякога много повече и от най-известните и нашумели кино-артисти. Тази слава е и една обич, и една гордост, и едно изпитание. Да се носи тя, не е леко. Товарът ѝ не тежи само на оня, който е със силен дух, с висока морална устойчивост, с ярки добродетели. Върху раменете на Аспарухов се струпа наведнъж голям тонаж от такава слава.

Навсякъде, където се появяваше — на улицата, в ресторанта, в театъра, — се намираха хора, които се извърщаха към него. А той беше стеснителен, отбягваше шумните места тъкмо заради това смущаващо отношение. Спомняме си много случаи, когато въздишаше при такива положения, когато бързаше да свие в друга посока, за да избегне и чакащите го почитатели. Веднъж през оная паметна за него и за българския футбол 1965 година, непосредствено след мача срещу Белгия във Флоренция, на новогодишната вечер в „Плиска“ той просто не се яви в студиото на Българската телевизия, където го чакаха за интервю. И когато като дете се радваше, че се е „отървал“, в салона, малко преди полунощ, нахлуха операторите. Пред микрофона той каза само:

— Предпочитам да преживея още два такива мача с Белгия, отколкото да се потя сега тук пред камерата.

В дома и в дружеството пристигаха поздравителни писма, които не винаги успяваше да разпечати и прочете докрай. Какво ли не искаха от него — автографи, снимки. Молеха го да пише, да разказва за себе си.

Откъде идваше това обаяние? Питали сме се, питаме се и сега. Може би най-добре си го обясни изтъкнатият футболен специалист, големият навремето състезател на московския „Спартак“ А. П. Старостин — приятел на „Левски“ и на българския футбол. Беше дошъл у нас за кратко време да види Гунди в игра. Взехме му пропуск и заедно се настанихме на трибуната на препълнения до краен предел стадион „Герена“.

Гунди отбеляза три гола. Андрей Петрович не криеше възхищението си и често чувахме да възкликва: „Молодец!“ След мача ги запознахме. Като се прибрахме, Старостин заговори:

— Мисля си, откъде иде това отношение към Гунди, тъй като и други футболисти са имали такъв зенит. И ми се струва, сега като видях този момък, че това е така, защото той покрива представата на зрителя за желания централен нападател — висок, снажен, мощен, технически на висота, стреля и с двата крака, стреля и с глава. Просто е удоволствие да гледаш движението му по терена.

Аспарухов не се възгордя. Остана си все така сърдечен, скромнен, приветлив и благодушен към всички. Остави спомена на отличен другар, верен приятел, искрен в отношенията си, неподправен с нищо към хората.

Динко Дерменджиев, като разказва сега за преживяното с Гунди в годините на съвместния им спортен живот, се сеца и за един дребен наглед, но съществен и характерен за неговия приятел случай. Един от многото случаи.

— Бяхме веднъж в ФРГ с националния отбор. В деня преди да отлетим обратно за България, излязохме за покупки. На една витрина видяхме хубави мокасини. Харесаха ми много, но бях си свършил вече парите. Гунди разбра това, влезе в магазина и купи един чифт. Мислех, че ги взема за себе си и го изчаках на тротоара. Излезе и ми връчи пакета; „Ето, за тебе е!“ Като се върнахме в родината, поисках да се издължа. Не даде и дума да се изрече. Такъв беше!

Павел Панов разказва как на един сбор в Долна баня разучавал с капитана една комбинация. Но все не му вървяло, все грешал. А Гунди, вместо да се сърди, че все гони побягналата топка след лошия пас, тактично го успокоявал: „Нищо, Павка, това терен ли е...“ И само Панов ли пази спомени от този род. Та кой ли не е имал случай да се докосне до струните на неговото добросърдечие и благородство! И Веселинов, и Митков, и Я. Кирилов, и Христо Бонев, и всички, които са били рамо до рамо с него, могат да разкажат десетки случки... Когато капитанът на „адзурите“ Армандо Пики, контузен на мача България — Италия в София, трябваше да остане в „Пирогов“ за спешна медицинска помощ, пръв, който посети знаменития „либеро“ в болничната стая, бе Гунди — с цветя, с кутия бонбони и с неизменната

ласкава усмивка на лицето. Едва ли е нужно да се доказва колко приятно е било на Пики, колко трогнат е останал от този жест!

Не знаем защо, но винаги и до края на живота си Гунди ни се струваше все като голямо дете. Може би, защото остана по детински чист и неподправен, по детински любознателен и търсещ, по детински откровен. Само като го виждахме с любимия му син Андрейчо, на когото с голяма обич и гальовно казваше Андрейката, разбирахме, че той е вече и съпруг, и баща, че е зрял мъж.

...Пампорово, зимата на 1968. Отборът на „Левски“ е на подготовка в родопските дебри. Заниманията протичат всеки ден с кросове, с походи, със ски. И на ски нямаше кой да се мери с него, макар че съвсем отскоро ги бе сложил на краката си. Шегувах се: „Ако тренираш месец-два току-виж си надминал и Шами!...“ Шегата си е шегата, но той наистина беше сила и на белите писти. Иван Димитров, защитникът на „Спартак“ и „Академик“, говори за него:

— Беше надарена спортна личност. Веднъж на сбор в планината, където се водеше подготовката на националния отбор, се качи за пръв път на ски и след пет-шест дни вече прилично владееше пързалянето и завоите.

Вечерите в хотел „Орфей“ преминават весело, свири оркестър, има и танци. Гунди и на дансинга привличаше погледите на мнозина. Любомир Ангелов, при когото Аспарухов е играл шест мача с националната юношеска фланелка, казва: „Още по онова време той се проявяваше и като танцьор — гъвкав, пъргав, сякаш не стъпва на земята. Истинско удоволствие бе да го гледаш!“

Ами изпитите във ВИФ „Георги Димитров“ по народни танци? Сашо Костов ни напомни как преподавателят е връщал Гунди и как той се е амбицирал и научил да играе 22 вида хора: „И как ги играеше! С лекота и настроение! Увличаше се и докато не ги изреди всичките, не спираше. На следната година аз бях закъсал по тая част, та той ме придружи на изпита, за да ми помага. Мене хич ме нямаше... Като ме видя колко съм трагичен, преподавателят накара Гунди да ме води и да ми показва. Каква картинка бяхме — той пред мене ситни, като тананика мелодията, аз след него преплитам крака и се препъвам! Наоколо се късаха от смях...“

Там, край „Орфей“, Аспарухов печелеше и други облози. Винаги ще предложи нещо — я биене на дузпи, я надбягване, я мач на малки

врати. Така бе спечелен и един снежен двубой на поляната пред хотела между „сините“ (Аспарухов, Илиев, Костов, Я. Кирилов, Б. Михайлов) и „червените“ (оркестрантите). На последните не помогна и бонификацията, уговорена преди играта — да им се зачита всеки гол в троен размер.

Изобщо, където и да беше Гунди, винаги се създаваше бодра, жизнерадостна атмосфера. Обичаха го, тачеха го, канеха го на гости близки и непознати. Но имаше мярка. Колко пъти, когато ни е бил личен гост, е „развалял компанията“. Погледне часовника си и: „Девет е вече, аз си тръгвам. Трябва да лягам!“ Напразни са увещанията, молбите. Сънят отрано бе за него жизнена необходимост, бе закон!

Обичаше много водата и морето. Но рядко се задържаше под слънчобрана. Очите му все шареха по пясъчната ивица и търсеше някъде да се рита топка. Щом зърнеше игра и тихомълком се измъкваше от компанията. Включваше се моментално с такова увлечение и страст, сякаш това бе мач за първенство! И в повечето случаи все с малчугани, които, целите обърнати на слух и зрение, гледаха, когато той им показваше този или онзи финт, този или онзи удар.

Наистина той обичаше децата. И те му отвърщаха със същото. Пътувахме веднъж с колата му към Бургас. Беше кално по шосето и неговата алфа бе загубила изцяло цвета си. В едно градче спряхме и се отправихме към сладкарницата. Докато бяхме там, децата от околните къщи, познали този известен вече в страната контролен номер СГ 9999, награбили кофи и парцали, пуснали маркуч и като се завърнахме, автомобилът светеше. Как се ядосваше тогава той, че не носи в себе си значки и снимки, за да се реваншира! Но децата и така бяха благодарни — че са го видели отблизо, че са му помогнали.

Такъв го помним — мъж с мъжете, дете с децата! И в това бе заложена също частица от неговото обаяние като личност. Беше чужд на егоизма, на стремежа към еснафско благополучие, на потребителството и робуването на вещите. След футбола, семейството и другарите ведно с подчертаните си културни интереси имаше само една страст — да кормува спортната си кола. В тази страст и изгоря ...

БИЧ И СЪДБА ...

Събувал обувката и свличал чорапа, за да каже с болка „Вижте“... И гледката биваше винаги поразяваща — издути глезени, деформирано стъпало, неестествено разположени костици, стави, сухожилия. И безброй следи от хирургическа обработка ... Не, това не беше нормален човешки крак. И тъкмо с него Аспарухов боравеше на „работната площадка“, тъкмо този крак прикътваше с лекота летящата топка, за да я укроти и направи послушна така, че в следващия миг да я плъзне точно към партньора.

Контузиите бяха при него неизбежен спътник, трупаха се една след друга нанасяха малко по малко непоправими злини. Разбира се, никой футболист не е застрахован срещу травмите, но при Аспарухов те бяха много, бяха се превърнали в истински бич, в негова съдба.

Той бе беззащитен срещу това печално явление, на което не е трудно да намерим обяснение. Не бяха малко онези защитници, чиято задача до голяма степен се свеждаше до „охраната“ на Аспарухов. И в такава „компания“ той неведнъж ставаше обект на остри стълкновения. Не, това не беше спортна борба. То бе изкористяване на благородното и честно съревнование на терена от страна на тези, които нямаха сили да противостоят на ходовете и финтовете, с които нападателят вършеше своята работа. Жалкото бе, че понякога зад тези уродливи проявления — не само с Аспарухов, разбира се — се криеха и съответни наставници, поставили в тоя план „тактическите задачи“ на опазването на опасния съперник.

Как болезнено преживяваше Аспарухов всичко това! Страдаше, но мълчаливо, със стиснати зъби отминаваше парещия досег с бутона на противника, острото съприкосновение с чуждия крак или лакът.

Не закъснях и печалните последици от честите контузии. Вече рядко той бе извън състезателния строй, отсъствуваше за дълги периоди от тренировките, нямаше го и в редиците по време на мачове. Лекуваше се. Стигна до операционната маса на виенския професор Йелинек, на която легна веднъж, а след една година и втори път. Тогава

Христо Бонев имаше нужда от „ремонт“, та двамата едновременно се озоваха в австрийската столица. Престоят се удължи, скуката усили тъгата по топката и в дните преди намесата на скалпела те, понесени от Витлачил (вече треньор на „Рapid“), утоляваха тази носталгия на „Пратера“. Наблюдаваха тренировките на „Рapid“, на „Аустрия“, присъствуваха и на шампионски срещи. Не ги съдържаше...

По-късно Бонев разказваше:

— Нещо отвътре ни човъркаше. И когато Витлачил предложи веднъж да „загреем“ с неговите футболисти, аз пръв скочих на крака: „Че защо не Хайде, да им покажем как се играе!“ Гунди се смееше. Той винаги с ирония, но и с малко скрита завист се отнасяше към моето непоклатимо самочувствие. В края на краищата се съгласи и ние се включихме в учебната игра. Развъртяхме се, както си знаем. Гунди, макар и с болки в крака, изплете няколко хода, измайстори няколко финта, отбеляза два гола и направи така, че австрийците спряха и му ръкопляскаха. Всичко това трая само десетина минути. На другия ден с удивление видяхме във виенските вестници подробни репортажи за този епизод, придружен и със снимки на Аспарухов. А следобед в хотела се появи и менажер, който предложи една солидна сумичка срещу двегодишен договор с Гунди. Помня и сега как се изчерви и смути моят другар и как тактично, смеейки се, отклони разговора в друга посока.

От Виена синята деветка се завърна със специална ортопедична обувка, която „Адидас“ с охота предложи да изработи лично за него. Разбира се, и в името на своите рекламни интереси.

Още през 1964 г. футболните съдии Ст. Янчев и Л. Румянчев писаха в един свой коментар във вестник „Футбол“: „Някои добри наши нападатели, като Аспарухов, са обект на непрестанни брутални действия от страна на противниковите защитници, чиято задача се свежда до това, да не им позволяват да играят въобще. И има съдии, които търпят това, приемат ролята на бездушни регистратори на нарушения, които надхвърлят нормите на всякакво приличие...“

Пак там, през същата година, може да се прочете и такъв пасаж: „Научаваме, че Аспарухов вече продължително време играе с болни глезени, все «не остава време» да се лекува сериозно, защото отборът му се нуждае от победи, от точки.“

Така се очерта вече съдбата му още през 1964 година. А по-късно Хронологията на травмите е безкрайна. Тежка контузия, тъкмо преди световните финали в Англия поставя под въпрос участието му. На пленум на ЦС на БСФС се отбелязва: „Грубата игра стана причина да се извадят от строя наши добри футболисти, какъвто е случаят с Аспарухов...“ Но той превъзмогна и психически, и физически болките и игра в Англия, отбеляза и гол във вратата на Унгария. И веднага след това е отново във Виена — за нова операция на левия глезен. И не играе до края на годината. Не играе два месеца и през 1967 г., не заминава и за Лисабон за важния мач с Португалия. Не е в състезателните редици в известни периоди и през 1968, 1969, 1970, 1971. Контузиите не свършват, преследват го до края.

Многобройните контузии влошаваха състоянието на Аспарухов от година на година, от мач на мач. Вина имаха и хората, които с лека ръка го вкарваха в игра, оздравял-недооздравял, защото искаха от него голове, искаха победи. Те разчитаха на неговата етичност, на дисциплината. Залагаха и на силната му обич към отбора, на неутолимото влечение по топката. Спомняме си как неведнъж му бе внушено:

— Трябва да играеш! Нужен си, дори и без да се напрягаш. Самото ти присъствие на терена удвоява силите на другите десет, ще смути и съперника.

И той поемаше кръста по мъжки. Отборът печелеше. Но колцина от претъпканите трибуни знаеха добре какво му е, та не е така пълноценен? Затова в този период се дочуха и първите реплики на недоволство. Тогава и ние, признаваме си, си позволихме и упрека в една информация: „А Аспарухов? Не може да се оправдае неговата инертност, в много случаи «игра ходом». Та нали той, капитанът, трябва да дава пример, да повежда и да увлича в атака другите!...“

Той не ни се разсърди. Не продума нищо, когато се видяхме на другия ден, не показва, че е засегнат, че го боли. А сигурно го е заболяло, защото пред други бе споделил:

— Щом и те, които са ми близки и, най-добре знаят какво ми е, не ме разбират.

Да припомним ли и оня мач с ЦСКА през 1966 година, когато грип го повали на легло с 39 градуса температура? Но как без него в такъв важен дуел, който решава спора за титлата! И следват инжекции,

за да се смъкне температурата в четвъртък, а в неделя Витлачил го изведе на терена, без нито една тренировка през седмицата! Или за онова второ полувреме на мача срещу „Ботев“ (Бургас) през 1967 г., когато играта на „Левски“ не вървеше и трябваше пак той, Аспарухов, да каже тежката си дума. И се намеси, въпреки болезнената травма, с която бе тогава, въпреки дългото му отсъствие от учебните занимания. По този повод бе писано: „Защо Аспарухов трябваше да бъде изкаран да се измъчва на терена? И не влоши ли това още повече неговото състояние, и то така, че отборът му за сметка на една победа да се лиши сега от неговите услуги задълго!...“

Той не протестира пред ръководителите. Само пред близки, се оплака:

— Чувствувам болка дори при обикновен ход. Имам нужда от по-трайно лечение. Иначе ще стане по-лошо. Болно ми е, че не мога да играя. Опитвам се да превъзмогна травмата, за да бъда сред своите във важните моменти на шампионската борба, но, изглежда, съм си навредил повече.

Най-добре разбра всичко това д-р К. Цачев, лекарят на националния отбор тогава: „Лечение се е провеждало, но са се намесвали много хора — къде със къде без разбиране... Касае се до една особеност на стъпалото, до плоскостъпието. Аспарухов е със смъкнат напречен свод, в резултат на което костта на това място се е травмирала от обувката и се е получило възпаление от триенето. Ако трябва да се търси вина, тя е определено у онези, които са го включвали в състезанията по времето, когато се е провеждала блокада. Това е бедата, която доведе до усложнения.“

Ами онзи случай през лятото на 1967 г.? Аспарухов след поредна контузия е на почивка край морето със семейството си. Отборът му се класира за финала на купата на Съветската армия срещу „Спартак“ (Сф). И долетява телеграма — повиквателна. Още невъзстановен и без нужната подготовка той игра. „Левски“ спечели с 3:0. Деветката отбеляза и гол, беше съавтор и на другите два. А когато понесе трофея високо над главата си, леко накуцваше по пистата. Но колко бяха тези, които се замисляха какво му струва този триумф? Колцина знаеха, че той бе изведен на терена направо от влака с уговорката „да респектира само с присъствието си“ съперниците?

Тази тъжна страна от живота на веселия и пълен с жизнерадост момък е епизод от неговата състезателна биография. Грубияните — за щастие — все пак не бяха много, питаеха преди всичко уважение пред таланта му, пред майсторството му. И истинските му спортни съперници приемаха с радост задачата да му противодействуват, готвеха се за дуела с него, стараеха се да бъдат достойни за схватката, очакваха срещата като премиерно представление в своята кариера.

И тези, които влагаха в борбата с него воля срещу воля, умение срещу умение, които отвръщаха на неговото спортсменско поведение с рицарски дух, правеха най-големите си мачове тъкмо в спора с Аспарухов, порастаха дори и когато биваха надигравани от него. Такива ярки спортни личности бяха Шаламанов и Пенев — винаги амбицирани за успех срещу опасната деветка, но никога преднамерено и зложелателно настроени към него. От неговия пример се раждаше и примерът на другите. И бяха съперници на зеленото поле, но големи приятели, другари в живота. И сега те споделят, че двубоите им с Гунди са били и си остават най-силното преживяване в многолетната им игра на домашната сцена. Тези двубои, в които съпричастието в хубавото бе еднакво и от двете страни, бяха празници на футболното изкуство, разкриваха пред очите на зрителите истинската и голяма красота на играта и в двете нейни фази — в нападение и защита.

Аспарухов никога не отвръщаше на грубостта с грубост. Спортсменството сякаш бе в кръвта му, а негов девиз — „Играта да се води честно!“

Още с началните си стъпки в големия футбол той правеше впечатление със своя талант и с изрядното си поведение на терена. Дълбоко ненавиждаше грубиянството, особено удара зад гърба, и всички други нечисти прийоми, към които понякога прибегват някои футболисти в своята безпомощност или пък по „тактически съображения“. Вече имаме възможност да разкажем, че в един период именно тези неприсъщи на играта прийоми го бяха отвърнали от футбола и насочили към волейбола. Неговото чувство за спортсменство не му позволяваше да влиза в разправии с похитителите, дори не даваше вид, че им се сърди. По-скоро им обръщаше гръб и бързаше пръв да напусне местопроизшествието. Ала това също беше презрение и една присъда над грубиянството.

Спомняме си оня момент от мача „Левски“ — „Марек“ през 1965 г., когато навлезе мощно в наказателното поле и вместо да опъне лъка и да стреля, неочаквано падна. В този момент бе под най-близката охрана на двама защитници на съперника. Какво му бяха направили? Някои от трибуните възбудено задюдюкаха. Мнозина бяха готови да се закълнат, че Аспарухов е бил непозволено подкосен и е имало дузпа. Но ето че той сам стана от земята и вдигна ръка, че никой не го е блъснал.

Сам е загубил контрола върху топката. И запалените глави по трибуните се охладиха и млъкнаха.

Същата година на мача „Левски“ — „Локомотив“ (Сф) една топка излезе извън пределите на терена, но не чул съдийския сигнал, Аспарухов продължи да играе с нея. Миг по-късно обаче той спря, вдигна ръка и призна, че топката е била в аут. Като видя това, централният защитник на „Локомотив“ Иван Димитров му изръкопляска. Колко хубава бе тази постъпка от страна и на двамата големи спортисти!

Аспарухов зачиташе правилата и принципите на истинското, благородно спортменство. Могат да се изредят безброй прояви, които потвърждават това. Вече споменахме, с тях той бе направил впечатление на околните, още преди да блесне с пълна сила футболният му талант. Сега, когато разлистваме старите течения на вестниците, натъкваме се на една анкета от 1963 година на тема: „Кои са най-коректните играчи в «А» РФГ?“ И срещаме неговото име неизменно сред първите. Ем. Михайлов (аптекарь) го поставил на първо място, В. Добрев (журналист) — също на първо, Ем. Стоянов (говорител) на Радио София) — на второ...

Такива хора, и спортисти уважават всички. И него еднакво уважаваха и своите, и съперниците. При нередките контузии, които получавахе, и когато трябваше да пази леглото, едни от първите, които го посещаваха, бяха Якимов, Шаламанов, Ив. Димитров ...

Имаше много отличия — купи, медали, грамоти. Но особено много ценеше онази купа, която му бе връчена през 1965 г. като спортсмен N1 между футболистите от цялата страна.

И винаги се стремеше да бъде достоен за нея.

ИЗВЪН ФУТБОЛНОТО ПОЛЕ

Нека за момент си отдъхнем от това непрестанно състезателно напрежение, от мачовете, които следваха като на конвейер един след друг, и се пренесем за малко в един друг свят на нашия герой. Защото читателят с право ще запита: та нима животът на Аспарухов е бил свързан само с футбола?

Съвсем не. Той имаше разностранни интереси. Особено го влечаха проявите в областта на културата и изкуството. И въпреки че му оставаше малко време извън футбола, той го оползотворяваше най-пълно. Можеше да се види на всяка премиерна постановка на Сатиричния театър, на концерти на Държавната филхармония... Дружеше с писателя Банчо Банов, с артистите Георги Калоянчев, Любомир Кабакчиев, Нейчо Попов, Никола Анастасов, Сава Хашъмов, Васил Стойчев ... Това от негова страна не беше куртоазия, парадно проявление на културните интереси. Напротив, далеч беше от подобен снобизъм.

Веднъж споделяше, че приел поканата да посети едно семейство, в дома на което заварил доста видни представители на културата и изкуството. В първия момент това го зарадвало, защото винаги му е било приятно да общува и разговаря с интересни и умни хора. Ала скоро почувствувал, че мнозина го сочат зад гърба едва ли не с пръст. Дочувал: „Това ли е този нашумял Гунди?“ Почувствувал се едва ли не като рядък екземпляр от зоологическата градина. Разбрал, че домакините го били поканили повече, за да парадират с него. И набързо се измъкнал.

Повече му се нравеха със своята искреност и прямота в отношенията си хора като народния артист Георги Калоянчев, който, като го видеше, шеговито му подхвърляше отдалече:

— Хей, да знаеш, голяма работа сме ние Георгиевците! Абе от кал да си, ама Георги да си.

Ето и едно интервю на Аспарухов, което разкрива интересите му към книгите, музиката, изкуството:

— Какъв е за вас образецът на съвременния футболист?

— Всестранно развит човек.

— Обичате ли да четете книги?

— Много. Ние спортистите може би четем много повече, отколкото някои предполагат. Особено когато се подготвяме за състезание, най-честото нещо, което може да се види в часовете на почивка, е книгата в ръцете ни. Като тръгваме за лагершкола наред с екипа в саковете поставяме обезателно и една-две книги.

— Какви книги обичате?

— За сега най-вече ония, които те оставят да се откъснеш от себе си и да се пренесеш другаде.

— А кои наши театри предпочитате?

— Сатиричния и Театъра за младежта. В последно време ярко впечатление ми направи „Суматоха“ на Йордан Радичков. С удоволствие слушам и концертите на Софийската държавна филхармония.

Обичащ силно положителните герои, по-късно той сам послужи за прототип на един от тях в романа на Атанас Мандаджиев „Нападателят“, излязъл през 1972 година. Веднъж Мандаджиев, с когото бяхме колеги, ни покани у дома си и ни зачете своя ръкопис, след което ни каза: „Не крия, че за прототип съм избрал Аспарухов. Вие го познавате добре, казвайте сега случил ли съм?“ Героят на Мандаджиев с всичките разбираеми отклонения ни се стори далеч от действителността, та спонтанно реагирахме: „Не, това не е Гунди!“ Струва ни се, че писателят до голяма степен се вслуша в направените по-нататък от нас критични бележки и поправи доста неща. И най-важното, никъде не спомена в книгата, кой е прототип на неговия герой.

КОМСОМОЛЕЦ, КОМУНИСТ, ВЕРЕН СИН НА РОДИНАТА

Завеждащият отдел „Пропаганда и агитация“ при ЦС на БСФС Алекси Младенов си спомня:

„През пролетта на 1966 г. бях с отбора на «Левски» в Турция. С нас непрестанно беше и Зоглу бей, един от най-богатите хора на страната и меценат на един от местните футболни отбори. Той непрестанно сипеше комплименти към Аспарухов, обграждаше го с особено внимание и току подхвърляше отначало уж на шега: «Ех, да го имам в моя отбор!» След няколко дни неговата настойчивост започна да взема по-конкретни проявления. Официално предложи на ръководството, а и лично на Аспарухов доста кръгличка сума, която увеличаваше от ден на ден, за да остане Аспарухов да играе в Турция. Гунди в началото се шегуваше: «Ниско ме оценявате, качвай, качвай цената още!» Но накрая всичко това му омръзна. «Слушай, Зоглу бей, ние не сме за продан. У нас си ни е много добре!»“

И на други места бяха предлагали на талантливия български футболист да остане да играе зад граница, но той винаги прекъсваше подобни разговори още в началото им: „Излишно е да говорим!“

Любовта към родината и патриотизмът му сякаш преливаха от сърцето. Беше истински възпитаник на Димитровския комсомол. Заслужи високото доверие заедно със з. м. с. Симеон Симеонов да бъде избран за делегат на XI конгрес на комсомола. В тържествено украсената зала седна заедно със своите връстници от заводи, предприятия, селскостопански кооперативи и учебни заведения, които партията и комсомолът бяха призовали на задълбочен разговор за настоящето и бъдещето.

Спомняме си извадки от неговото интервю за впечатленията му от конгреса:

— Какво ви направи най-силно впечатление?

— Големият ентусиазъм и единството в чувствата, мислите и мечтите на делегатите. Казва се, че в тая зала е събран цветът на

нашата димитровска младеж. Това не е празна дума. Сред делегатите видях и се запознах с много младежи с висше образование, специалисти, отлични производственици, научни работници. И те са пратеници на хиляди други младежи. Впечатление ми направи и зрелостта в мислите и съжденията на делегатите — нашата младеж е пораснала много, станала и по-умна, високо съзнателна, уверена в себе си, граждански издигната, способна на смели и славни дела.

— Какви чувства ви вълнуваха като делегат на конгреса?

— Преди всичко се вълнувах от голямата чест да бъда избран за делегат на конгреса. Това аз считам като акт на признание не само към мене, а към всички футболисти. Признание за техния също тежък труд и упоритостта им, за силно развитото чувство да дадат своя принос за прослава на скъпата ни родина. С интерес и задоволство слушах онези думи от доклада на ЦК на ДКМС, които отдават признание на физкултурата и спорта като съществен елемент за общогражданското и патриотичното възпитание на младите хора, за всестраниното израстване на младежта.

В комсомола Георги Аспарухов съзряваше като активна, политически будна личност, която добре разбираше проблемите на съвременното и дълга на съвременниците. И на спортното поле даваше всичко от себе си, за да крачи в авангарда на тружениците на новото, социалистическото общество.

Добре разбираше още, че на това общество са нужни високообразовани, знаещи и можещи личности. След като завърши средното си образование, записа да следва задочно Висшия институт за физическа култура и спорт „Г. Димитров“. Уважаваше и ценеше науката, беше си поставил задача да върви в крак и с нея. И не е изключено да сме се простили не само с един отличен футболист, но и с един утрешен специалист в областта на физическата култура и спорта. Защото неговата добре мислеща глава на терена сигурно щеше да мисли и твори не по-зле и извън него.

Голям ден за него беше приемането му в родната Българска комунистическа партия. Тогавашният партийен секретар Любомир Алдев си спомня, че това е станало на 25 септември 1969 година. Той е бил сред избраниците на Ленинския комсомолски набор по случай 100-годишнината от рождението на Ленин заедно със своите съкейпници Янко Кирилов, Александър Костов, Бисер Михайлов...

Аспарухов е бил дълбоко развълнуван. Не е говорил много, но очите му светели особено. Считал приемането му в редовете на партията като чест, но и като по-голяма отговорност. Вечерта споделил пред близки: „Май ще трябва да се отърся от някои детинщини, празни и несериозни работи. Вече съм комунист!“

ПОСЛЕДЕН ГОЛ, ПОСЛЕДЕН МАЧ

1971... Започна — както и другите преди нея — с лечение, процедури, специални грижи. И с надежди. Уви! Кой е допуснал, че това ще бъде последната година в неговия живот.

Появява се на терена едва на 18 април срещу „Локомотив“ (Пд). „Левски-Спартак“ спечели с 3:2. Но губи за следващите изпитания своя капитан. Нервите на Аспарухов отдавна са опънати до скъсване. И скъсват. Не издържат. Влиза в саморазправа и получава червен картон. За пръв път в цялата си кариера и на спортист, и на спортсмен. Няма да играе и на следващите три мача — такава е последвалата санкция. Затова го виждаме отново в боя чак на 23 май в Ямбол. Играе добре, отбелязва гол. „Левски-Спартак“ побеждава с 2:0. След срещата му връчват възпоменателно флагче за най-коректен състезател. Наред е „Черноморец“ (Бе) — 4:2 в София. И два гола на капитана ...

Сетне го виждаме във Велико Търново на 13 юни срещу „Етър“. До 81-та минута — 0:0. Тогава „Левски-Спартак“ получава право на свободен удар. Панов „изсипва“ топката пред вратата на съперника. С мощен отскок над всички там се извисява Аспарухов и с, ефектен удар с глава забива топката в мрежата. После „Етър“ изравнява, но всички след мача коментират чудесния гол с глава. Последен гол ...

Следват две поредни срещи с „Марек“ — едната за купата (5:0), другата за шампионата (4:0). Гунди е пак радарът на своя отбор, улучва веднъж гредата с бомбен удар, извежда с прецизни пасове Веселинов и Панов на стрелкови позиции, ловко организира атаките, става съпричастен на почти всички нападения. Като че ли всичко е вече наред — и с играта, и със самочувствието. За да дойде фаталният последен мач, фаталният случай...

... 28 юни. Заключителен шампионатен мач „Левски-Спартак“ — ЦСКА „Септемврийско знаме“. Изходът е вече без значение — на практика и на теория армейският тим си е осигурил титлата. Но в тези двубои и престижът има висока цена. Завързва се динамичен, красив дуел. Аспарухов е отново в стихията си, трудно е да се спрат неговите

мощни набези към вратата на съперника. В един момент се освобождава от „пазача“ си Пл. Янков и тръгва напред, но е спънат отзад. Кръвта нахлува в главата на синята деветка, благоразумието е по-слабо от реакцията на нервите. Аспарухов посяга с крак към нарушителя.

Нататък всичко се знае. Бе изгонен от терена. Смутен, забъркан, покрусен, прекоси пистата и се мушна в тунела под главната трибуна. Никой не одобри постъпката му. Не я одобри и самият той още когато напускаше стадиона, осъди себе си и пред комисията по дисциплината при БФФ, която отново го лиши от състезателни права за три срещи.

Но той не можа да изтърпи наказанието си.

В УТРОТО НА 30 ЮНИ 1971

Утрото на 30 юни 1971 година е ведро. Към 9.30 ч. Аспарухов пристига на стадион „Левски“ в квартал Подуяне. Другарите му са вече в анцузи, подготвят се за поредната тренировка. Капитанът няма да бъде днес с тях, ще пътува за Враца заедно с Никола Котков, където и двамата са поканени да участвуват в юбилейния мач по случай 50-годишнината на тамошния „Ботев“. Винаги отзивчив, той не може да отклони тази покана. Не бива да си помислят хората, че се големее.

И досега мигът на тази раздяла е врязана до болка в паметта на тези, които са изпращали двамата изтъкнати футболисти. И сега като че ли са пред очите им — Аспарухов в тъмносиня спортна блуза, Котков в елегантен костюм и с вратовръзка. Усмихнати, те се вмъкват в бежовата „Алфа Ромео — Джулия ГТ“, след като полагат автографите си върху снимките, които неизменните им поклонници и в този ден не пропускат да им поднесат. Колата потегля и само за секунди номерът СГ 9999 изчезва от погледа на изпращачите. Изчезва заедно с пътниците завинаги ...

Витиня, станцията. Автоматът отчита бензина, а обслужващата жена в оранжева блузка и синя престилка се взира в тези така познати от многобройните фотографии и от страници те на вестниците образи. Тя и не подозира, че е последният човек, който ги вижда живи, че само след няколко минути тези образи ще се изпепелят. Към колата се приближава непознат мъж, който бърза за някъде и моли да бъде взет. Аспарухов не е от тези, които ще откажат. Подава на продавачката десетлевова банкнота, сяда зад волана и запалва мотора. Жената изтичва, обяснява, че бензинът струва 9,20 лв., иска да върне остатъка. Гунди махва с ръка и дава газ. По-късно, като се знае развързката по-нататък, неговата майка ще спира с въздишка на този момент: „Да беше се проявил като скъперник, та да се забави за тези осемдесет стотинки още една минута.“

Минутка, която щеше да го спаси... Защото по-сетне при злополуката се изяснява, че разстоянието между сблъскването със

самосвала и разминаването, измерено във време, е тъкмо една минута.

Автомобилът ловко се измъква от стръмните серпантини, излиза и от последния завой. Но малко по-надолу, на 150– 160 метра от страничния път, идващ от Петрохан, е изскочила товарна кола „ЗИЛ“ с тежко ремарке, преградило фатално асфалтовия път.

По-нататък всичко се развива мълниеносно и трагично. Аспарухов е направил енергичен опит да предотврати неизбежното — данните говорят, че алфата е оставила следи от своите гуми цели 30 метра. Напразно! Ударът е страшен, предната част на купето се удря в резервоара на камиона. Върху колата плисва бензин и се възпламенява. Спортната кола СГ 9999 гори като факла. Никой, нито шофьорът на самосвала, нито пристигналите с други коли хора не успяват да помогнат. Това става на 52-ия километър от София, в 11 часа на 30 юни 1971 ...

Така трагично и нелепо загина заедно със своя съиграч и другар Никола Котков заслужилият майстор на спорта Георги Аспарухов.

Едва беше навършил 28 години.

ПОСЛЕСЛОВ

Ако беше жив, Георги Аспарухов може би сам щеше да разкаже своя живот, да ни поведе по своя път на състезател. И сигурно той много по-добре от нас щеше да се представи и сподели онези вълнения, които съпътствуват играта с кожената топка и разтърсват издъно сърцата на милионите нейни почитатели. Впрочем такова едно автоповествование е било замислено още в годините на неговата най-голяма слава. Доцент Иван Попов, тогавашен директор на издателство „Народна младеж“ и негов личен приятел, ни напомни за този случай: „Предложихме му такава идея с условието, че ще му помага някой писател. Съгласи се. Дори седнахме и изработихме плана. И тъкмо да се захванем за работа, той дойде в издателството и отсече: «Отказвам се! Не е удобно и правилно да се издаде книга за мене. Има и други добри, и по-добри футболисти. На пример Якимов. Защо да не се започне с него? Та той е несравним майстор. Има всичко — техника, виждане, импровизации.» И се отказа, идеята пропадна.“

Когато прегледахме още веднъж написаното, изведнъж забелязахме колко много имена на футболисти и треньори са вплетени в разказа за Гунди. Иначе и не можеше да бъде. Аспарухов беше рожба на едно поколение, на едно динамично време. Беше свързан с това поколение и с това време. Без тях той не би бил това, което е, не би бил Гунди!

Странно нещо е животът! Сега пишем за него, разговаряме за него. А го няма. Много рано го изтръгна смъртта от нас — толкова рано, че е страшно да си помисли човек. Но пишем и разговаряме за този спортист, сякаш е жив и пред очите ни. Другояче не може да бъде. Как да го забравим! Колко добре и силно го каза писателят Банчо Банов в своя великолепен очерк:

„Присъствието му въпреки всичко винаги ще се чувства и усеща, когато сме на стадиона и се вираме в младите, за да открием него. Заслужилият майстор на спорта, комунистът Георги Аспарухов, е и в днешния ден големият критерий, по който мерим майсторството,

съдим за високите спортни и нравствени добродетели, изграждаме в съзнанието си образа на човека и състезателя, който е синоним на онова победно и голямо дело, към което сме се устремили всички.“

ДРУГИТЕ ЗА НЕГО

Доцент Венцислав Ангелов: „Атакуването на вратата при скок с глава е сериозно оръжие в нападателната тактика. За това се използват добре насочени високи топки, където се завързват ожесточени двубои за непосредствен обстрел на вратата. Образци в това отношение в световен мащаб са Зелер, Торес, Алберт, Аспарухов...“

Георги Пачеджиев, заслужил треньор: „Що се отнася до пример на индивидуално майсторство, трябва да посочим Аспарухов, който търси оригиналното, рационалното и полезно за отбора разрешение в най-трудните моменти.“

Пламен Чаров, артист: „Аспарухов е играчът, събрал обичта на много приятели на любимия спорт. Той е забележително явление в българския футбол, истински артист на зелената сцена.“

Симеон Симеонов, заслужил майстор на спорта: „Винаги, когато Гунди е бил в редовете на националния отбор, сме излизали на терена с по-голямо самочувствие.

Георги Найденов, заслужил майстор на спорта, сега покойник: «Той беше душата на колектива в националния отбор. Преди решителни битки се шегуваше, смееше се и това правеше не само, защото такъв бе характерът му, а защото негласно искаше да настрои и останалите към по-добро и оптимистично настроение.»

Димитър Пенев, заслужил майстор на спорта: «За мене двубоите с Аспарухов бяха истински празник — За тях се готвех отдалече. И винаги водехме много оспорвана, но изключително спортсменска борба, в която понякога никой не надделяваше, но се харесваше много на зрителите и получаваеше висока оценка в коментарите на спортните журналисти. Да имаш за съперник Аспарухов, беше истинско удоволствие, а и не беше срамно да те надиграе такъв голям майстор. Сам: но името му бе достатъчно, за да вложиш в играта всичко, номер на който си способен.»

Александър Шаламанов, заслужил майстор на спорта: «Неговото майсторство е било винаги пример за мене. А какъв прекрасен приятел и другар беше той!»

Динко Дерменджиев, заслужил майстор на спорта: «Играл съм срещу много от най-добрите футболисти в света и имам основание да твърдя, че Аспарухов не отстъпваше на никой от тях. Дори в някои отношения стоеше и по-високо — такъв централен нападател, който може да бъде и организатор на атаката, и безупречен стрелец, който еднакво действа и с двата крака, който да играе така с глава. Той съчетаваше също рядко явление — куп футболни качества: бързина, удар, остроумие, техника, виждане. Внасяше винаги нещо ново.»“

В. „Юманите“ (Франция): „Този прекрасен атлет и коректен играч е отличен техник и притежава драгоценното чувство за колективизъм.“

Риера, треньор на Чили през 1962 г.: „От българите най-много ми хареса Аспарухов, който е играч с голямо бъдеще.“

В. „Ла национале“ (Италия): „Българите в лицето на Аспарухов разполагат с един играч от голяма международна класа. Англия ще има щастието да го види на финалите на световното първенство.“

Нерео Роко, треньор на „Милан“ (Италия): „Аспарухов е център-нападател на моите мечти. Бих дал много, за да го имам в своя отбор, защото е много голям футболист. Моят Розато не може да се справи със снажния и изкусен българин.“

Хеленио Херера, треньор на „Интер“ (Италия): „Между българите висока оценка заслужава централният нападател Аспарухов. За него бях чувал хубави неща, но сега можах да се убедя с очите си.“

Алдо Бардели, журналист от „Стадио“ (Италия): „Аспарухов е фамозен!“

В. Сантос, журналист във в. „А. Бола“ (Португалия): „Върху фона на техниката изпъкна най-много Аспарухов.“

Гжегош Александрович, международен футболен съдия от Полша: „У вас Гунди се радва на същата популярност, каквато у нас Любански. Аспарухов е добре известен и в Полша.“

Джулио Панца, директор на „Тутто спорт“ (Италия): „Аспарухов често бива оставян от съиграчите си напред изолиран, но овладял топката, той става опасен и сам.“

Валкареджи треньор на Италия през 1966 г.: „Днес всички търсят високи нападатели, главно за игра с глава в наказателното поле на противника. Така следва да си обясним утвърждаването на нападатели от рода на Хърст, Хънт. Рива, Банишевски, Аспарухов...“

Анжей Жентара, полски журналист: „Аспарухов е играч с висококачествена марка. Това той доказва и с гола, който вкара на холандците.“

В. „Дейли Експрес“ (Англия): „Голът на мача, един гол, достоен да влезе в галерията на най-големите моменти на «Уембли», беше отбелязан по виртуозен начин от Аспарухов.“

В. „Ил Темпо“ (Ит.): „Българите търсеха «гола на надеждата». Но те имаха само един човек, който можеше да го направи — Аспарухов.“

В. „О газета Экспоритива“ (Сао Пауло — Бразилия): „Нападение, съставено от Аспарухов, Попов, Якимов и Бонев, може да бъде спряно само от... полицията.“

В. „Фусбалвохе“ (ГДР): „Аспарухов очарова «Уембли»... От центъра той надигра Лаубоун, после спечели още една схватка и се втурна в силен 30-метров спринт към английската врата. Той «промуши» излезлия да го пресрещне Уест с един великолепен точен удар.“

Валентин Иванов, заслужил майстор на спорта (СССР): „Имате един голям играч — Аспарухов, — който може всичко — и в средата на терена, и на предна позиция като реализатор.“

Факети, национален състезател на Италия: „Безспорно Аспарухов е голям футболист, чието опазване е винаги тежък проблем.“

Салдана, треньор на Бразилия: „От «Уембли» съм запазил спомена за забележителното индивидуално майсторство и прояви на Аспарухов, както и прекрасно отбелязания от него гол.“

В. „Ултима ора“ (Перу): „Една от многото качествени прояви беше голът на Аспарухов, считан с право за един от най-добрите централни нападатели на Европа. Той излъга нашата отбрана, накара вратаря Кореа да излезе напред и после забодя покрай него топката в мрежата. Този гол ни се стори с изключително качество.“

В. „Корео“ (Перу): „Аспарухов показва славата си на един от най-добрите централни нападатели на Стария континент.“

Ривера, играч на „Милан“ (Ит.): „От българските футболисти особено много ми се нравят Аспарухов и Бонев.“

Месьой, унгарски национален състезател: „Когато се заговори за българския футбол, пред очите ми винаги изпъква Аспарухов.“

Джоркаеф, френски национален състезател: „На всеки защитник би било трудно срещу вашия Аспарухов.“

Еузебио, състезател на „Бенфика“ и на португалския национален отбор: „Аспарухов заслужено се нареди на осмо място сред най-добрите футболисти на Европа за 1965 година. Той е изключително талантлив играч.“

В. „Ла кроника“ (Перу): „Първият проблем, пред който са изправени момчетата на Диди, се казва Георги Аспарухов, една от най-съвършените «деветки» на европейския континент. За него казват, че когато атакува, е като танк. Помита всякаква съпротива, която среща по пътя си към вратата. Неговият удар има неподозираща сила. Скача с котешка пъргавина и пластичност, която виждаме много често у южноамериканските футболисти. Изглежда, че това е и негова школа. Но школа, вродена у него. Вратарите, които са играли срещу Аспарухов в предварителните групи за купата «Жюл Риме», могат да потвърдят смъртоносната сила на удара му, не само с двата крака, но и с глава.“

Д-р Артемио Франки, председател на Италианската футболна федерация и президент на УЕФА: „Познавам Аспарухов като един от най-добрите централни нападатели в Европа. Имал съм случаи да се срещам с него по различни поводи и да се убедя, че той бе будна, високоинтелигентна футболна личност, която допринесе много за българските успехи.“

Енрико Креспи, журналист от в. „Ла ноте“ (Ит.): „С основание Аспарухов се цени като един от най-силните централни нападатели в света. На възрастта е на Джани Ривера, но по комплексност напомня на Меаца. Висок и мощен, той бележи голове от всякакви позиции, стреля забележително.“

СЪСТЕЗАТЕЛЕН ДНЕВНИК ОТЛИЧИЯ

„А“ РФГ

В „Левски“ (5. VI. 1960 — 4. XII.1968)

В „Ботев“ (4. П. 1962 — 5. X. 1963)

В „Левски-Спартак“ (8. III. 1968 — 28. VI.1971)

Първи мач: 5. VI. 1960 срещу „Локомотив“ СФ) 0:2.

Първи гол: 22. IX. 1960 срещу „Ботев“ в Пловдив 1:1

Последен мач: 28. VI.1971 срещу ЦСКА 1:0 Последен гол: 13. VI. 1971 срещу „Етър“ във В. Търново 1:1. Най-много голове: 13 (срещу „Славия“), 11 („Марек“), 10 („Тракия“, „Ботев“ — Вр., „Черноморец“), 9 (ЦСКА, „Берое“), 8 („Спартак“ — Сф) 7 („Черно море“, „Дунав“, „Локомотив“ — Пд, „Академик“), 6 („Спартак“ — Пл), 5 („Локомотив“, — Сф), 4 („Химик“, „Спартак“ — Пд, „Добруджа“), 2 („Локомотив“ — ГО, „Сливен“, „Марица“, „Миньор“), 1 („Лъсков“, „Етър“, „Левски“)...

4 гола — в 2 мача, 3 — в 7 мача, 2 — в 25. 1 — в 71 мача.

146 мача, 95 гола

47 25

1)52 30

245 150

0:2.

в 1:1

Купа на Съветската армия

в. „Левски“ и „Левски-Спартак“ в „Ботев“ (Пд)

„А“ национален отбор

Първи мач: 6. V. 1962 Виена

28 мача, 14 гола 8 4

36

18

Последен мач: 12. VI. 1970 Леон „А“ юношески отбор

Първи мач: 20. III. 1960 Анкара

Последен мач: 11. IV. 1962 София
Австрия — 0:2 Мароко — 1:1 СП
Общо 50 мача, 19 гола
Турция — 0:3
Турция — 2:0
Общо: 6 мача, 2 гола
Шампион на България — 1965, 1968, 1970
Носител на КСА — 1962, 1968, 1970, 1971
Заслужил майстор на спорта
Спортист №1 на България — 1965
Голмайстор на страната (27 попадения) — 1964/65
Седми в анкетата на в. „Народна младеж“ за 10-те най-добри
спортисти на 25-летието
В идеалния футболен отбор на тридесетилетието
Осми в Европа на анкетата на „Франс футбол“ — 1965
Носител на „Народен орден на труда“ — сребърен
Член на ЦС на БСФС
Голмайстор на „Левски-Спартак“ за всички времена — 125
попадения.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.